

**BIS PENTRU
PLĂTITORII
DE BILET**

Sibiul a găzduit pe 25 și 26 februarie cel mai important eveniment muzical din primul sezon al programului „Capitală Culturală Europeană” – concertul Ansamblului Instrumental Scaligero.
ÎN » PAGINA 3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE S-MB | TA » **EDIȚIA NAȚIONALĂ** » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

**CRONICĂ
DE CARTE**

**ROBBE-GRILLET,
DESPRE LITERATURA
LUI ȘI A ALTORA**

Luminița Marcu

La o vîrstă venerabilă, Robbe-Grillet povestește despre sine cu o siguranță [și o lipsă de modestie care nu deranjează]...

ÎN » PAGINILE 10-11

NR. 117 » 3-9 martie 2007 » Săptămânal realizat de Editura Polirom, „Ziarul de Iași” [și „Gazeta de Sud” » supliment@polirom.ro

OPERATORII CULTURALI SÎNT REVOLTAȚI DE SISTEMUL LEGISLATIV:

„Statul ne ia drept hoji [și criminali]”

„Sper să fiu un regizor și un scenarist cunoscut”

Interviu cu Jean-Lorin Sterian

„Literatura de acum e mălăina cu carcasa din plastic, fălă de mălăina care conține ojele, fier [și lemn, a anilor '20. Cum arată literatura în prezent e un simptom al vremurilor noastre [și al t.”

ÎN » PAGINILE 8-9

Mai multe instituții, asociații și organizații de cultură din România au înaintat o petiție prin care cer Guvernului și Parlamentului modificarea sistemului legislativ în privința modului de finanțare din fonduri publice a proiectelor culturale românești în străinătate. Semnatarii documentului atrag atenția că realizarea unor proiecte importante, inclusiv cele planificate în cadrul programului „Sibiu – Capitală Culturală Europeană 2007”, este în pericol, deoarece operatorii culturali independenți nu pot avansa din resurse proprii banii

necesari, legislația actuală interzicînd plățile în avans din fonduri publice. În paginile de dosar veți găsi câteva dintre cerințele operatorilor, o relatare de la conferința de presă ce a avut loc miercuri, 28 februarie, la Centrul Național al Dansului din București, un text al directorului Ecumest, Ștefania Ferchedău, și un interviu cu directorul Fundației Proiect DCM, Cosmin Manolescu.

**CITIȚI UN DOSAR REALIZAT DE GEORGE ONOFREI
ÎN » PAGINILE 5-7**

Despre contradicțiile și abisurile unui oraș

Gabriel Costache

Cartea lui Marius Babias *Urma revoltei. Arta [și politica istoriei] în noul Berlin* propune o analiză deloc complezentă asupra transformărilor socio-culturale ce au avut loc în ultima jumătate de secol în metropola occidentală.

ÎN » PAGINA 4

**S-A CITIT. ACUM SE AUDE
DETALII ÎN » PAGINA 13**

BANDERAS
LA TIFF»
Cel mai recent film regizat de Antonio Banderas – *El Camino de los Ingleses/ Summer Rain* – va participa în competiția Festivalului Internațional de Film Transilvania (TIFF) de anul acesta, iar organizatorii speră că starul de origine spaniolă va fi prezent la Cluj.PATAPIEVICI
RENUNȚĂ SĂ MAI
SCHIMBE LEGEA

Horla-Roman Patapievici, președintele Institutului Cultural Român, a renunțat să mai modifice Legea de funcționare a Institutului pe care o conduce, deși a declarat de mai multe ori că „este greșit conceput”. Potrivit Mediafax, la doi ani de când se află la conducerea Institutului Cultural Român (ICR), Patapievici a renunțat la unul dintre principalele sale obiective declarate, acela de a modifica Legea nr. 356 din 2003 privind înființarea, organizarea și funcționarea Institutului. Legea ICR era catalogată de președintele Institutului drept una „din care nu înțelegi mai nimic”.

Cum, H.-R. Patapievici a renunțat să aducă în discuție din strălucire doar subordinea ICR București, întrucât MAE nu a dorit acest lucru. El a precizat că se concentrează în prezent pe „cele modificări legislative” care să permită ICR o funcționare eficientă.

Potrivit Legii de funcționare a ICR, cele 15 institute culturale românești din strălucire sînt subordonate administrativ fașă de MAE, în timp ce ICR București asigură cheltuielile pentru programele culturale desfășurate de acestea. În același timp, numirea directorilor acestor instituții se face la propunerea ICR București, prin ordin comun al ministrului Afacerilor Externe, ministrului Culturii și al președintelui Institutului. Directorul Academiei de la Roma și cel al Institutului Cultural Român și de Cercetare Umanistică de la Veneția sînt numiți în funcție la propunerea președintelui Academiei Române. În 2005, președintele Traian Băsescu declara, în cadrul unei dezbateri cu tema „Cum promovăm cultura românească peste hotare”, că susține schimbarea Legii de funcționare a ICR, astfel încât acesta să nu mai aibă „trei-patru stâlpi”.

Spirit de fabulașie

O să pornesc de la o situație care mă privește personal, dar care își are morală ei, ce poate fi extinsă asupra vieții politice românești actuale. Mă număr printre scenariștii unui show de televiziune, *Animat Planet*, care își propune să realizeze săptămînal aproape 30 de minute de satiră politică transpusă în desene animate. Început în toamna lui 2005, show-ul a nimerit, să-i spunem așa, timpuri excelente pentru satiră, căci tensiunile dintre oamenii politici, micile alunecări verbale memorabile, răzgîndirea lui Tăriceanu în privința demisiei, excesele de autoritarism ale lui Băsescu, conformismul aproape slugarnic al lui Boc, „soluția imorală” numită P.U.R./P.C. sau incapacitatea P.S.D.-ului de a se comporta ca un partid de opoziție au oferit personaje de desen animat dintre cele mai simpatice.

La prima vedere, anul 2007 nu a schimbat prea mult situația. Dimpotrivă, politicienii se dau în stambă cu asupra de măsură, au devenit și mai gălăgioși, sînt și mai ușor de identificat cu niște personaje de desene animate. Așa mi-am spus și eu o vreme, pînă am început să scriu pentru noile episoade. Moment în care, alături de Florin Lăzărescu, colegul meu de „Supliment” și de scenarii, ne-am trezit în fața unei probleme: umorul nostru voluntar era depășit de umorul involuntar al realității. Ne-aveam decît să preluăm, adică, citate întregi,

CIRCU NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Lucian Dan TEODOROVICI

situații întregi din lumea politică reală, iar comicul devenea demențial. Nu mai puteam să inventăm mare lucru. A trebuit să apelăm la resurse serioase de umor și de timp, mult mai mari decît în anii trecuți, pentru a putea țese povești spumoase care să trimită la realitate, dar să nu o copieze pur și simplu.

M-am folosit de exemplul propriu, deși nu-mi place în genere s-o fac, pentru că datorită acestei situații am putut observa mai obiectiv, aplicat, cît de hîlară a devenit clasa politică, în totalitatea ei. România anului 2007 face ea însăși o satiră la politica adevărată din Uniunea Europeană, politicienii noștri sînt, în sine, niște personaje care joacă rol de politicieni reali, iar situațiile pe care le creează parodiază, pur și simplu, situații din Caragiale sau din alți maeștri ai comediei cu implicații sociale.

Exemple pot fi date cu sutele, o inventariere a lor ar ocupa mult prea mult spațiu. Dar dacă e să ne referim la momentele zilei, cel puțin la ale zilei în care scriu acest articol, cum să nu rîzi, în hohote, urmînd sceneta aproape incredibilă în care au jucat, marți, 27 februarie, cu ocazia bilanțului Ministe-

rului Administrației și Internelor, președintele Traian Băsescu și premierul Călin Popescu-Tăriceanu? Secundați de ministrul Vasile Blaga (derutat, năuc, aflat cumva în postura Cetățeanului Turmentat, întrebîndu-se parcă: și eu cu cine votez?), președintele și premierul, reprezentînd acolo cele mai importante două instituții ale administrației românești, au refuzat să-și vorbească, îmbufnați. Iar cînd cele două instituții au fost nevoite totuși să-și comunice cineva, instituția prezidențială, aflată la mijloc între ministrul Blaga (la stînga) și premierul Tăriceanu (la dreapta), s-a aplecat la urechea din stînga, a șoptit ceva, iar bietul domn Blaga s-a simțit dator să-i transmită premierului, prin spatele președintelui, vorbele acestuia.

» **Întreaga societate românească nu pare a avea nevoie de piine și circ. Români se mulțumesc doar cu circ, se hrănesc cu circ.**

La teatru, spectatorii ar fi izbuclit în hohote, aplaudînd imaginația dramaturgului. În sediul M.A.I., pot să-mi închipui că poliștii și-au reținut hohotele pentru acasă. Ei erau conștienți că e vorba totuși de un cadru oficial.

În toată această comedie generalizată, care ne bine-dispune, e adevărat, apare însă și un fapt îngrijorător. Anume că întreaga societate românească nu pare a avea nevoie de piine și circ. Români se mulțumesc doar cu circ, se hrănesc cu circ. Căci cele mai importante instituții ale statului sînt prea ocupate de a performa pe această scenă de spectacol pentru a mai urmări și evoluția piinii. Divertismentul ne pasionează atît de mult, încît sîntem dispuși să iertăm, în rest, orice.

În aceste condiții, firește, votul uninominal e de bun augur. Pentru următoarea legislatură, am putea vota numai profesioniștii ai comediei. Dacă amatorii de azi ne țîn în priză atît de bine, atunci de ce n-am da țara pe mîinile adevăraților profesioniști: grupuri de umor, actori, realizatori, producători? Măcar atunci am ști, cu siguranță, că sintagma aleasă de Ministerul de Externe pentru a defini România, multdiscutatul *fabulospirit*, înseamnă spirit de fabulașie. Pentru că a fabula este egal cu a inventa, a minți, a exagera, dar acoperă și sensul de a satiriza, a parodia. Lucruri care, se pare, ne mulțumesc pe deplin.

PREMIILE GOPO LA PRIMA EDIȚIE

Pe 26 martie are loc la București prima Gală de decernare a Premiilor Gopo, organizată de Asociația pentru Promovarea Filmului Românesc (APFR). Anul acesta, filmele *A fost sau n-a fost?*, *Hirtia va fi albastră*, *Cum mi-am petrecut sfîrșitul lumii*, *Legături bolnăvicioase* și *Ryna* își

împart nominalizările la categoriile dedicate lungmetrajelor.

Juriul de preselecție a fost format din: Cristina Corciovescu (critic de film), Vivi Drăgan Vasile (director de imagine), Nicolae Mărgineanu (regizor), Andrei Crețulescu (critic de film) și Marius Stănescu (actor).

Cele mai multe nominalizări le-a strîns producția *Hirtia va fi albastră* – 11. *Legături bolnăvicioase* a strîns 10, *Cum mi-am petrecut sfîrșitul lumii* 9, iar *A fost sau n-a fost?* și *Ryna* cite 7.

Cu excepția premiului pentru întreaga activitate, decernat unei personalități, cîștigătorii la celelalte categorii

vor fi votați din rîndul nominalizașilor de către circa 300 de profesioniști din industria locală de film (regizori, producători, actori, critici, distribuitori etc.) prin vot secret, trimis fie prin poștă, fie online către o firmă specializată în centralizarea voturilor.

Nominalizări la Premiile Gopo 2007:

- » Cel mai bun film de lungmetraj: *A fost sau n-a fost?*, *Cum mi-am petrecut sfîrșitul lumii*, *Hirtia va fi albastră*, *Legături bolnăvicioase*
- » Cea mai bună regie: Călin Mitulescu, Corneliu Porumboiu, Radu Muntean, Ruxandra Zenide

- » Cel mai bun scenariu: Andreea Valean, Călin Mitulescu pentru *Cum mi-am petrecut sfîrșitul lumii*, Cecilia Ștefănescu pentru *Legături bolnăvicioase*, Corneliu Porumboiu pentru *A fost sau n-a fost?*, Alexandru Baciu, Radu Muntean, Răzvan Rădulescu pentru *Hirtia va fi albastră*
- » Cel mai bun actor într-un rol principal: Ion Sapdaru (nominalizat și la categoria rol secundar), Teodor Corban, Valentin Popescu
- » Cea mai bună actriță într-un rol principal: Dorothea Petre, Ioana Barbu, Maria Popistașu

REFUZUL SĂPTĂMÎNII

Președintele Academiei Române, Ionel Haiduc, a caracterizat, luni, drept „o idee cel puțin năstrucnică” sugestia unor arhitecși bucureșteni de a deschide publicului, ca pe un parc, grădina Academiei Române.

„Cred că ideile de genul acesta ar trebui discutate mai nti cu proprietarii. Pentru cititorii Bibliotecii Academiei am putea, cel mult, amenaja două-trei bnci.” Conf. dr. arhitect Constantin Enache a afirmat, luni, în cadrul simpozionului „Metamorfoza unei metropole”, desfășurat la Universitatea de Arhitectură din București, într-o prezentare a Planului de zonă centrală a situașiei actuale a planificării urbanistice, că „grădina Academiei trebuie să se transforme dintr-un spațiu dedicat doar academicienilor într-un loc deschis publicului”.

LANSARE

Miercuri, 7 martie, de la ora 18.00, la sediul Institutului Cervantes din București (Strada Marin Serghiescu), va avea loc lansarea volumului de debut al criticului literar Luminia Marcu, *Mansarda cu portocale* (Editura Polirom, 2006). Participă, din partea Institutului, Joaquin Garrigos (director) și Ana Maria Diaz Martinez, profesorul Mihai Morar de la Facultatea de Litere, București, și directorul Editurii Polirom, Silviu Lupescu.

SUPLIMENTUL LUI JUP

UNELE DINTRE TELEVIZIUNI AR TREBUI INVADATE, FIINDCĂ AM DOVEȘTI CĂ DETIN ARME DE PROȘTIRE ÎN MASĂ...

AU SUSȚINUT DOUĂ SPECTACOLE. PRIMUL – DOAR PENTRU OFICIALIȚĂȚI

Bis pentru plătitorii de bilet

Sibiul a găzduit pe 25 și 26 februarie cel mai important eveniment muzical din primul sezon al programului „Capital Cultural European”. Prima seară a fost dedicată invitaților speciali (și a atras politicieni și oameni de afaceri). Printre spectatori s-au numărat Daniele Mancini, ambasadorul Italiei la București, (și Sergiu Nistor, comisarul guvernamental al programului „Sibiu 2007”. Marii absenți au fost primarul Klaus Johannis, plecat din țară, (și ministrul Culturii și Cultelor, Adrian Iorgulescu.

Veronica Niculescu

Concertele au fost organizate de ADV Communication împreună cu Asociația „Sibiu Capital Culturală Europeană 2007” și s-au desfășurat sub patronajul Ambasadei Italiei și al Asociației Unimpressa România. Costul total al evenimentului a fost în jur de 200.000 de euro. „Este vorba, în primul rând, de plăcere. De plăcere și de bucuria muzicii” – asta au părut să spună, dincolo de perfec-

DE LA CLASIC LA JAZZ

„Scaligero” a luat naștere acum 18 ani, ca un cvintet dublu, (și din 1998 (și-a mbogățit instrumentarul cu saxofon, pian, armonic) (și instrumente de percuție, tipice pentru jazz, care i-au permis să pornească de la originalul repertoriu clasic ajungând până la jazz, dacă nu chiar până la muzică etnică sau new age.

ținea tehnicii interpretării, instrumentiștii Scalei din Milano, în concertele lor de la Sibiu.

După o primă parte în care au interpretat impecabil lucrări clasice de Rossini – *Coșofana hooată*, *Concertul pentru fagot și coarde*, Cherubini și Morlacchi, instrumentiștii de la Scaligero au reușit să ridice sala în picioare cu cea de-a doua parte, mai relaxată, cu lucrări de Rota și Bernstein. Muzicienii au fost aplaudați minute în șir și au fost chemați de două ori pe scenă, după spectacolul susținut duminică, iar finalul concertului a fost unul exploziv. Spectatorii au cerut de două ori bis, iar cei 14 artiști le-au respectat dorința.

„Publicul ne-a primit cu mult entuziasm, căldură, participare. Ne face mare plăcere când simțim recompensa în felul acesta. A fost o experiență deosebită. În general, noi cîntăm o primă parte clasică, după care cea de-a doua face publicul să simtă ritmul și să se ridice de pe scaune”, au declarat muzicienii la finalul primei serii. Ei au anticipat o reacție încă și mai caldă pentru cel de-al doilea spectacol, la care urma să participe

publicul larg, format din sibieni melomani, cei care se dăduseră peste cap ca să prindă un bilet, spre deosebire de prima seară, unde publicul a fost format în special din politicieni și oameni de afaceri. „Căldura cu care ne-ați primit ne-a obligat să oferim bisurile. Ne-am oprit din cîntat numai pentru că se făcea prea târziu”, a declarat flautistul Maurizio Simeoli.

De ce nu Corul și Filarmonica

Ansamblul Instrumental Scaligero este alcătuit din 14 muzicieni, toți profesori ai Orchestrei Teatrului Scala și ai Orchestrei Filarmonice a Scalei. Organizatorii au explicat cum s-a făcut această alegere. „Corul, Filarmonica și Ansamblul Scalei din Milano sînt trei lucruri diferite. Noi am discutat încă de acum un an cu directorul Scalei, pentru a găsi cea mai bună soluție pentru Sibiu. Pentru Filarmonică nu era spațiu, fiindcă este vorba de 80 de instrumentiști, iar sala Thalia nu este atât de spațioasă. Am avut, astfel, de ales între cor și ansamblu. Am decis că ansamblul este mult mai reprezentativ, mai ales că e format din cei mai buni maeștri ai Filarmonicii Scala”, a explicat Marco Rondina, director general al Unimpressa (Asociația Intreprinderilor Italiene din România), sub al cărei patronaj s-a desfășurat evenimentul.

Filarmonica Scalei din Milano va veni la București, în septembrie.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Radu Pavel GHEO

Dictatura Parlamentului

„În ultimul timp se vorbește foarte mult despre pericolul reinstaurării unei dictaturi personale. Cum România a avut (ansa (ori ghinionul) de a alege un președinte-jucător cum e Traian Băsescu, iar jocul s'au l-a adus relativ repede în conflict cu guvernul (și cu Parlamentul, a apărut imediat ideea că președintele are tendințe dictatoriale (și că, în mîinile lui, România va cunoaște o nouă perioadă întunecată). Băsescu a fost comparat cu președintele belarus Lukașenko (și a fost acuzat de autoritarism excesiv. Culmea, acuzația a fost clocit în PSD, partidul cu cei mai mulți foști activiști PCR de anvergur, mari beneficiari ai regimului comunist. Ea a fost însă preluată cu seninătate de mai toți adversarii președintelui.

Bănuiesc că ar exista (și o asemenea posibilitate. Dacă un politician minor, cum se vede azi că a fost Adrian Năstase, a putut dobîndi puteri atât de mari (și le-a putut folosi atât de abuziv, presupun că un individ cu mai multă forță (și charismă) personale, cum este Traian Băsescu, ar fi la fel de capabil să-și impună autoritatea cu asupra de măsură. Numai că există cîteva piedici în calea unei asemenea posibilități. Președintele României are extrem de puțin putere reală (și, chiar (și în eventualitatea unei ajustări a Constituției, nu cred că ar fi cineva de acord să i-o sporească în exces. Mai mult, instaurarea unei dictaturi într-un stat membru al UE e extrem de improbabilă chiar (și cînd e vorba de România. (Oricum, o dictatură cu granițele deschise, comerț (și circulație libere nu ar funcționa prea multe luni.)

E adevărat că noi, românii, scapăm dintr-o dictatură personală extrem de agresivă, suficient de-acum (și în ciorbă, (și în iaurt, (și în orice pare să miroasă a autoritarism personal. Doar că dictaturile nu sînt numai personale (sau militare – alt model desîntîlnit). În funcție de felul cum sînt reglate raporturile dintre puterile statului, guvernul sau premierul pot institui la fel de (și o dictatură personală ori de tip oligarhic. În același fel, dacă primește puteri excesive de mari, Parlamentul poate ajunge să controleze – prin legi, moțiuni de cenzură sau alte mijloace legale – atât guvernul, cît (și președintele.

N-aș vrea să mă las orbit de experiența trecutului (și să văd pe-

» **Noi, românii, scăpați dintr-o dictatură personală extrem de agresivă, suficient de-acum și în ciorbă, și în iaurt, și în orice pare să miroasă a autoritarism personal.**

ricolul dictaturii doar în indivizi. Dictaturile de grup mi se par mult mai periculoase (și mai greu de înțeles. Nu e neapărat important nici să detectezi cine are tendințe dictatoriale. În politicienii crescuți aici nu poți avea încredere decît conjunctural – fiecare ascunde pe undeva prin rani) sceptorul de potențial dictator.

Traian Băsescu, Ion Iliescu, Adrian Năstase, Călin Popescu-Trișcanu – toți au avut, au sau ar putea să aibă acces autoritariste. Nici unul nu a devenit însă dictator.

Pericolul dictaturii apare atunci cînd una din instituțiile reprezentative ale statului nu mai este controlată de nimeni, dar le poate controla pe toate celelalte. Nici instituția prezidențială, nici guvernul nu au o asemenea putere. Doar Parlamentul poate să tragă la răspundere atât președintele, cît (și guvernul, iar acțiunile sale sînt imposibile de controlat. E singura instituție care dă legi pentru ea însăși – un fapt absurd în sine, dar acceptat cu seninătate. Mai mult, încearcă sistematic să-și sporească puterile (și să treacă sub propriul control diverse alte instituții sau atribuții, cum se întîmplă cu numirea procurorilor.

Probabil că sînt subiectiv, dar am senzația că la ora actuală Parlamentul României manifestă toate semnele unei poftă de putere de tip dictatorial. De vin sînt (și prezența de peste zece ani a unor grupuri de putere care, indiferent de culoarea politică, fac (și desfac totul în Palatul Parlamentului, dar (și legislația (votată (și amendată de același Parlament!), care a încredințat acestei adunări mult prea multă putere (și mult prea puțină responsabilitate.

Presupun că votul uninominal, în orice variantă, ar schimba puțin lucrurile. Mai sigure ar fi însă reechilibrarea raportului de forță între instituțiile majore ale statului. (și o lege autentică a responsabilității parlamentare. Dar cine o s-o voteze? Tot ei...?

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Ghid vesel-amăru de tratare a lehamitei

Am vreo dol pretenți pe care, de cînd îl cunosc, îl bate gîndul ple-cării în afara Jării. Unul dintre ei visează să ajungă bine plătit în domeniul IT, undeva printr-o Jară anglo-saxonă, iar celălalt a suferit o depresie după prima sa „vizită de lucru” în Spania, unde, nu-i așa, străzile sînt mai curate, semafoarele merg perfect (îi, în general, plăsurile migratoare cînt mai frumos. Lor (și celorlalți) ca ei, pentru care România a ajuns un soi de medicament pentru tuse, le tot spun că n-au da Jara noastră pentru nimic în lume, pentru că aici nu riști să te plictisești vreodată. Asta, fie că te încearcă indignarea, revolta, mînia sau bucuria, hazul. Lor (și celorlalți) ca ei le pot arăta, în ultima săptămînă a României televizate, câteva cure solide pentru tratarea plictiseli, care nu te pot face să plonjezi în nepăsare:

► prezența (pentru a căta oare?) a lui Gigi Becali, de data asta, însoțit de Dan Pavel, la emisiunea „Miezul problemei” de la Național TV; una care, în schimb deoparte clasicele de acum „panseuri” pseudo-politice enunțate de Guru-ul Năpăstuiților din Lumea-ntrăg, a confirmat, încă o dată, că politica nu e fată mare, iar domnul Pavel (fie să o scoată la plimbare, pe nesrate, pe (oseaua de centură) a talk-show-urilor; am auzit, acolo, o frază pe care ne obișnuim să o aflăm din gura personajelor gen Mudava, (și anume aceea că „atunci cînd eu voi fi președinte în Jara Românească, nu va mai fi pe-aici picior de sărac!”; într-unul dintre rarele sale eforturi disperate

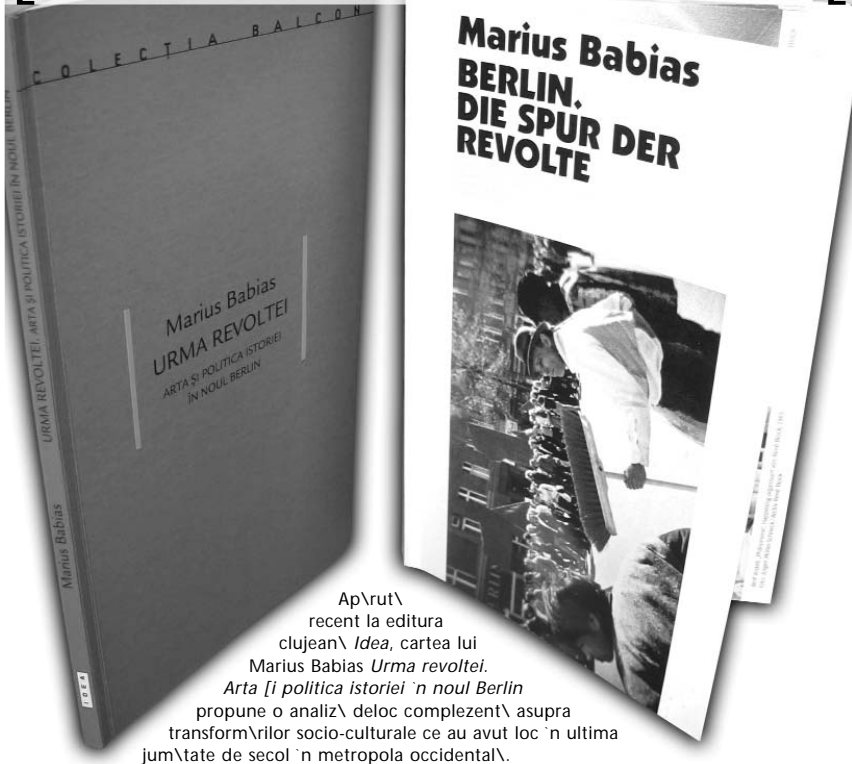
de a mima jurnalismul decent, moderatorul Mădălin Ionescu a încercat, fără succes, evident, să-l sugereze lui Gigi Becali că asta e „o afirmație riscantă”;

► conferința de presă care a înconjurat (tirilor de seară, aceea susținută) de Dan Voiculescu, din care am aflat cum a ajuns domnia sa (eful comisiei de anchetă a președintelui Băsescu; cum ar veni, Felix Motanu îl va ancheta pe Popoșe Marinariu, într-un soi de adaptare post-modernă a clasicului serial de desene animate *Tom și Jerry*, în care, parafrazînd un vers dintr-o poezie a lui Mircea Dinescu, Tom (a.k.a Felix) caută să afle dacă Jerry l-a înțeles cu o gaură;

► nu în ultimul rînd, pe lista sursele de haz (sau indignare, după caz...) putem trece numărul de virtuozitate urlatorică semnat de Marean Vanghelie, ovaționat deosal-ntrăg de membri PSD, în congresul care a consfințit alegerea sa în fruntea organizației București.

Rezumînd, România veselă a anului 2007 (și-a propus în fruntea bucatelor televizate trei personaje care, fiecare după chipul (și asemnarea sa, pozează în copii mesianice: Gigi Becali – „Cel care dă”, Dan Voiculescu – „Cel care află” (și Marian Vanghelie – „Cel care este”. Avînd în fața ochilor o asemenea paletă largă de opțiuni, nu-și mai rămîne să te întrebi, desigur, decît unde (și cine este „Cel care tace (și face”.

Despre contradicțiile [i abisurile unui oraș]

Apărut recent la editura clujeană *Idea*, cartea lui Marius Babias *Urma revoltei. Arta (și politica istoriei) în noul Berlin* propune o analiză deloc complezentă asupra transformărilor socio-culturale ce au avut loc în ultima jumătate de secol în metropola occidentală.

Gabriel Costache

Relutînd implicit teza conform căreia, în condițiile triumfului valorilor pieței, subiectivitatea devine o marfă instrumentalizabilă politic și economic, teoreticianul german operează o trecere de la general la particular, oferind un studiu de caz asupra „contradicțiilor și abisurilor” unui oraș.

Volumul se deschide cu 27 de pagini de fotografii (ce reprezintă, în majoritate, figuri de galeriști, curatori, artiști sau colecționari), prezentînd cititorului, într-o manieră ostensivă, personajele ce și-au pus amprenta asupra „mărcii” culturale berlineze. În cele 15 capitole ce urmează – și care au o funcție de sine stătătoare în economia cărții –, autorul apare în postura de ghid, conducîndu-ne prin labirintul în care s-au rătăcit cei ce au crezut în „promisiunea Berlin”. Fără îndoială, acest traseu este subiectiv. Însă – sintem anunțați de la bun început –, urmînd angajamentul idealic al autorului, cartea nu emite pretenții holiste sau de echilibru.

Între evenimente aparent fără legătură, se creează treptat o relație de complicitate: boom-ul edilitar de la începutul anilor '90, evacuarea din capitală a bișnițarilor de țigări vietnamezi, discuția despre controversatele colecții Marx (Erich) și Flick, dezbaterile din jurul planului de reconstrucție a Stadtschloss

(Castelul Orașului) sau a proiectului *Wrapped Reichstag* (Christo și Jeanne-Claude).

Refuzul de a înțelege arta ca pe o simplă komoditate

După căderea Zidului și Reunificare, odată cu avîntul globalismului economic, mitul Berlinului Occidental – colonie a inadaptaților și loc de cristalizare a rezistenței politice și a culturii alternative – se năruie. Urmele revoltei se pierd, iar orașul devine o capitală a *party*-urilor, unde menținerea stării de euforie se realizează prin doze anuale de *Love Parade*. Depolitizarea masivă a cîmpului cultural (unde „depolitizare” se referă la eliminarea potențialului critic) îi urmează o perioadă a afirmării stilului de viață *cool* și a unei reprezentări ornamentale a artei.

Manifestîndu-se subversiv sau disident, subcultura Noului Berlin nu mai ținește către schimbarea practicii, ci, mai degrabă, către acumularea de capital simbolic. Noua avangardă tehnologică, pe beat-ul căreia se desfășoară evenimentele din '89-'90, furnizează *soundtrack*-ul manifestărilor artistice, venind să umple spațiul rămas gol în urma retragerii de conținut critic.

Un fenomen asupra căruia ni se atrage atenția este tabloidizarea eroilor avangardei anilor '60-'70. În vechii contesta-

tari se naște spiritul antreprenorial. Revoltele din tinerețe apar acum doar ca o investiție strategică pe termen lung, unde miza finală este succesul cultural și economic. Astfel, anii '90 marchează transformarea radicalității artistice într-o economică, ca o afirmare ultimă a societății de consum.

Desigur, demersul lui Babias nu se înscrie în linia unei reprezentări puriste a artei, nici nu se situează de partea unei critici a pieței de pe poziții elitiste. Este vorba mai degrabă despre refuzul de a înțelege arta ca pe o simplă komoditate, un loc de întîlnire și reconciliere între intelectuali, oficialități și evazionisti fiscali. Nu problema revitalizării unei paradigme moderniste – cu ruptura sa dintre teorie și practică – este pusă aici, pentru că – se știe – o artă neutră politic poate fi ușor politizată (în definitiv, și futurismul sau avangarda rusă au lucrat la construirea și legitimarea brandurilor fascisto-staliniste). Dimpotrivă, conform teoreticianului german, ceea ce se cere este dezvoltarea unei practici artistice ca formă de acțiune a societății civile, eludînd imperatiivele pieței, dar și alianțele vremelnice cu puterea politică.

Marius Babias, *Urma revoltei. Arta (și politica istoriei) în noul Berlin*, traducere de Cristian Cercel, colecția „Balcon”, Editura Idea, 2006

Operatorii culturali, coalizați împotriva amatorismului legislativ

Reprezentanții ai instituțiilor publice de cultură, membri ai ONG-urilor culturale [i artiști independenți] s-au așezat miercuri, 28 februarie, la aceeași masă pentru a discuta despre sistemul de finanțare a culturii.

Ana-Maria Onisei

Sala Rondă a Teatrului Național din București a găzduit, începând cu ora 11.00, conferința de presă a „coalitiei” formate din Institutul Cultural Român, Centrul Național al Dansului (CNDB), Muzeul Național de Artă Contemporană (MNAC) și Fundația Ecumest. Reprezentanților acestora li s-au alăturat Ionuț Sibian, director executiv al Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile, Andreea Grecu, director al Administrației Fondului Cultural Național și coregraful independent Manuel Pelmuș.

Inițiativa a fost făcută publică printr-un memoriu adresat primului-ministru al României, Ministerului Finanțelor Publice, Ministerului Culturii și Cultelor și Comisiei de Cultură din Parlamentul României. Demersul își propune să atragă atenția asupra problemelor legate de finanțare, cu care se confruntă operatorii culturali. Operatorii cer revizuirea cadrului legislativ de funcționare și finanțare a instituțiilor culturale publice și private, în vederea alinierii la practicile europene similare.

„Filosofia încrederii” vs „filosofia suspiciunii”

În decursul ultimilor doi ani, au fost prezentate opinii publice numeroase cazuri de erori legislative care nu permit funcționarea coerentă a instituțiilor culturale. Discuțiile cu autoritățile au determinat câteva inițiative – insuficiente

– precum modificările aduse la Legea privind cultura scrisă sau Legea pentru înființarea Fondului Cultural Național. Astfel, majoritatea operatorilor au ajuns într-o situație de blocaj, în care sînt nevoiți să găsească tertipurii pentru a eluda legea ca să poată să-și continue activitatea.

Esența problemei, a explicat Horia-Roman Patapievi, este dijunctia dintre „filosofia suspiciunii” – pe sistem românesc – și „filosofia încrederii” – pe sistem occidental. Legea românească împiedică circulația normală a capitalului – restricțiile privind accesul la avansuri pentru finanțările nerambursabile din fondurile publice – și nu oferă accesul finanțatorului la propriile fonduri. Prin urmare, devine imposibil să gestionezi o astfel de situație, ceea ce echivalează cu pierderea credibilității instituției și îndepărtarea oricărui potențial finanțator. De aceea, consideră Patapievi, deși cultura poate fi o marfă, în plan legislativ ea trebuie tratată specific, ca domeniu artistic – cu accentul pus pe încrederea acordată demersului cultural – și

nu doar ca domeniu de afaceri. Autoritățile sînt datoare să găsească soluții pentru a înlătura tensiunea psihologică determinată de „fofilarea” pe care sînt nevoiți să o practice reprezentanții instituțiilor culturale în condițiile „unui cadru legislativ încorsetant”, a mai precizat președintele ICR.

Cei prezenți au criticat, de asemenea, birocrăția și procedurile greoaie de care se lovește în demersurile lor. Vava Ștefănescu, director artistic al CNDB, și Ruxandra Balaci, director artistic al MNAC, au povestit care sînt problemele concrete cu care s-au confruntat. De exemplu, a fost necesar un Ordin de Ministru (al Culturii – n.r.) pentru ca deplasările invitaților străini să poată fi finanțate. O altă nemulțumire ar fi cea referitoare la regulimul diurnelor. Acestea sînt acordate în cadrul drepturilor de autor și nu potrivit unor acte normative speciale – cum ar fi normal – și au un quantum în neconcordanță cu realitatea economică a României și a UE: 70 de RON pe zi, de persoană.

» **Instituțiile și ONG-urile semnatare ale petiției și-au arătat disponibilitatea pentru constituirea unui grup de lucru comun format din reprezentanți ai ONG-urilor, ai instituțiilor publice de cultură, ai Ministerului Culturii și Cultelor și ai Ministerului Finanțelor Publice, în vederea modificării legislației privind finanțarea din fonduri publice a proiectelor culturale.**

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Noi și-ai noștri

A trecut ceva vreme de la Revoluție, dar continuăm să privim cu suspiciune acel tip de unanimitate betonată, pe care de artificial obținut, pe care de pompos declamăm de la tribuna oficială a regimului trecut. O falsă concordie, o tristă horă colectivă în care se prindeau – în ordine – muncitori, țărani [i intelectuali, spre a-și arăta sprijinul entuziast pentru politica Partidului Comunist Român, în frunte cu Secretarul său General.

Orice s-ar spune, am rămas marcați de acele solidarități alterate în nșuși principiul lor, de tehnica nivelării [i obligația intrării în rând. Resimțim încă, după 20 de ani, povara adeziunilor silite, a opiniilor în conformitate cu o linie partinic bine trasată. Indicații prețioase? Numai când îți aduci aminte de această sintagmă, un rictus îți înflorește pe figură: [i tragi cu [i mai mult nesa] în piept aerul libertății de azi. Libertatea de a gândi [i de a scrie ce gîndești; libertatea de a spune adevărul [i libertatea de a greși; libertatea de te solidariza cu alții [i libertatea de a fi singur, complet singur, dacă aceasta îți-e voia. După o epocă de aur calp [i de omogenitate silnică, a venit una a individualismului pregnant [i a multiplexelor singurului.

[i pentru că scriitorii, artiștii s-au situat mai mereu în avangarda societății, lumea noastră literară s-a configurat într-un mod care s'ndeprtez pericolul izolării. Scriitorul român, indiferent de religie, vrstă, sex [i capacitate intelectuală, este invitat să vruiască să facă parte dintr-o grupare. Un grup bine sudat, cu un set de convingeri disponibile pe hrtie [i pe dischetă, actualizate, din când în când, prin noi ucuzări emanînd de la un Centru. Toți membrii grupului au, firește, aceeași valori [i principii,

dar [i aceleași gusturi, simpatii [i antipatii, admirații [i ranchiune. O carte care i-a plăcut [efului place, automat, tuturor, iar un autor antipatizat la vrf va fi sistematic injuriat la bază. Situația ar fi destul de tristă, dacă n-ar deveni comic prin proliferarea acestor grupuri [i grupuscule (tabere, coterii, gînti) ferm convinse, fiecare, că se află în posesia adevărului integral, în care toate celelalte orientări sînt profund greșite ori necinstite. Naționalități [i internaționaliști, autohtoniști [i europeniști, ideologi de stînga [i ideologi de dreapta, liberali [i conservatori, moderniști [i postmoderniști, fracturiști [i fripturisti: tot attea opoziții [i adversități] nete. E suficient să aderi la una dintre aceste grupuri de pe e[ichierul politico-literar pentru a respira ușurat [i a te simți salvat. – nșfrit, nu mai ești obligat să gîndești cu capul tău, să ai propriile valori, nuanțe [i îndoieli. Responsabilitatea individuală se topește în la dispariție: ura ești parte dintr-un batalion ce mărșăluiește triumfal pe o uli]. Nu contează că, pe ulițele vecine, defilează alte grupuri cu alte steaguri, stîmnd, la fel, praful [i hazul oamenilor ieșii la porți]. Noi [i-ai noi [ri ne simțim bine așa cum s'ntem, iar ei [i-ai lor [i c'ntă, mai mult ca sigur, nepuțină. Nu mai contează că bulevardul civilizației [i al traficului, al benzilor multiple [i al circulației intense, în diferite sensuri, dar după aceeași reguli, se află la o distanță apreciabilă. Este important ca noi să ne simțim stîpni absoluți pe o uli] tot mai desfundată, baroni pe jalnicul nostru petec de scenă literară.

Ureze succes, dragi tovarși. Dar pe mine, unul, vă rog să nu conțâți.

SALUTĂRI DE LA PETRILA DE ION BARBU

**ȘTEFANIA
FERCHEDĂU**
„Este, în definitiv, un simplu apel la normalitate, pentru că încrengătura de proceduri în care te aruncă derularea unui proiect susținut cu bani românești este în multe situații departe de a se baza pe argumente logice.”

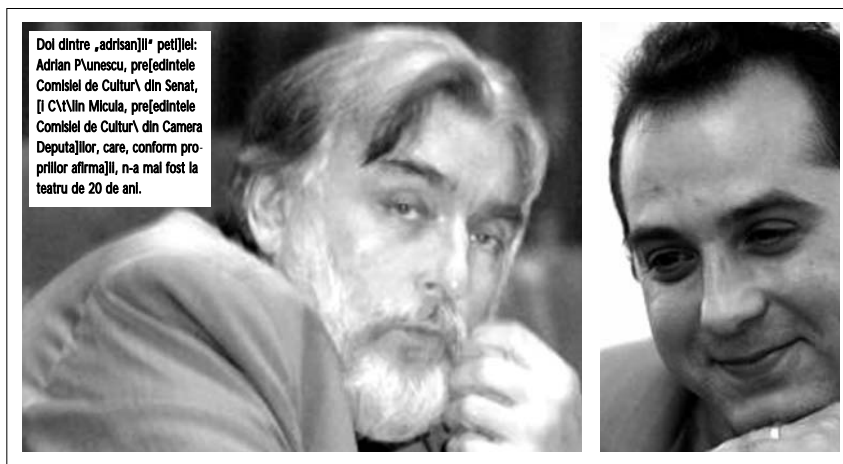
Din nou despre cum se finanțează cultura în România

În februarie 2005, ECUMEST a organizat o dezbatere al cărei subiect era „De ce [i cum finanțăm cultura în România”. La aceasta a luat parte întreaga conducere de atunci a Ministerului, fiind la acel moment prima încercare de a impulsiona astfel instalarea unui proces normal de consultare a societății civile de către instituțiile statului.

Ștefania Ferchedău

Ce s-a schimbat de atunci? Se pare că necesitatea investiției publice în cultură a început să fie înțeleasă, fie și în lipsa unei reforme structurale a administrației publice și a mecanismelor de funcționare ale acesteia. 2006 a fost anul în care o bună parte a sectorului cultural non-guvernamental a beneficiat pentru prima oară de bani românești, primind susținere prin finanțări de la Fondul Cultural Național sau de la programul Cantemir al Institutului Cultural Român. Aceasta în condițiile în care propunerile alternative, deopotrivă artistice și manageriale, au fost tradițional susținute în anii post 90 de finanțatorii străini, fie ei publici sau privați.

Această evoluție a generat totodată, în lipsa instalării unui cadru de funcționare adecvat specificității domeniului cultural și în general activităților non-profit (fie ele derulate de ONG-uri, instituții publice sau persoane fizice – artiști), numeroase probleme care ajung să anuleze beneficiile în sine ale finanțării publice. În urma derulării sesiunilor de finanțare din 2006, întrebarea „cum

Dol dintre „adrisanții” petșel: Adrian Păunescu, președintele Comisiei de Cultură din Senat, [i Călin Micula, președintele Comisiei de Cultură din Camera Deputaților, care, conform propriilor afirmații, n-a mai fost la teatru de 20 de ani.

finanțăm?” revine în discuție din ce în ce mai acut și reprezintă în prezent și subiectul acțiunii mai multor organizații active în domeniul cultural, pentru că felul în care se desfășoară procesul de finanțare blochează și pune în pericol însăși derularea proiectelor finanțate. Este, în definitiv, un simplu apel la normalitate, pentru că încrengătura de proceduri în care te aruncă derularea unui proiect susținut cu bani românești este în multe situații departe de a se baza pe argumente logice. Să fii ONG sau artist și să scoți bani din buzunar pentru derularea unui proiect de interes public și de mare anvergură internațională, pentru că este imposibil să primești avans, sau să fii ICR și să nu poți plăti în avans un spațiu închiriat în străinătate pentru derularea unui eveniment – acestea sînt numai două dintre deficiențele majore.

Demersul vizează toți operatorii culturali

Probleme de acest gen au fost semnificate și în demersuri precedente, cum a fost acela de modificare a mecanismului din Fondul Cultural Național înainte de a doua sa sesiune de finanțare, în 2006, în care organizații precum ECUMEST sau AltArt au contribuit permanent cu recomandări pentru reformarea acestuia. Însă o schimbare semnificativă nu este posibilă fără o adecvare a instrumentelor existente la strategiile care se doresc a fi puse în practică, atunci cînd acestea există; și este mai ales imposibilă fără asocierea mai multor instituții ale statului care să lucreze împreună și să se coordoneze în vederea realizării modificărilor necesare și a armonizării felului în care operează diferitele mecanisme de finanțare pe care ele le administrează în

prezent. Acesta este motivul pentru care demersul de față, aducînd împreună deopotrivă instituții publice și operatori de drept privat, are în vedere problemele cele mai grave, comune tuturor actorilor activi pe scena culturală, și nu pe cele specifice unui anumit mecanism.

Însă fără normalizarea și instalarea unui dialog constant între toți acești actori și fără obișnuința consultării sectorului cultural de către instituțiile statului în construirea unor mecanisme democratice de finanțare a domeniului, aceste acțiuni nu vor putea avea decît efecte de circumstanță, iar dorința de a folosi eficient și creativ bani românești se va construi în continuare pe o bază ireală.

Ștefania Ferchedău este manager cultural [i director al Asociației ECUMEST (www.ecumest.ro).

NU M-AM COMPLICAT CU FONDURI ROMÂNEȘTI

Lipsa cadrului legal care să permit finanțarea nerambursabilă de către persoane fizice a fost o altă problemă dezbătută la Centrul Național al Dansului. Manuel Pelmuș, coregraf independent, a explicat că proiectele lui sînt finanțate din bani străini, pentru că accesarea fondurilor occidentale se face după proceduri eficiente. „Întrebat dacă a accesat vreodată fonduri românești, acesta a răspuns că nu, „întrucît nu [i-a dorit să se complice”.

Reușita demersului a fost alături de ea, pentru prima dată, a instituțiilor publice [i a celor private. Inițiatorii memoriului au precizat că așteptă un răspuns din partea autorităților [i speră să aibă loc noi dezbateri, în care reprezentanții autorizațiilor vin cu metode viabile de soluționare a problemelor.

» În România se estimează că există între 15.000 și 20.000 de organizații neguvernamentale active. Multe dintre acestea desfășoară activități în interesul comunităților din care fac parte, pe care nici o instituție publică nu le poate acoperi singură.

» În UE, rolul social al ONG-urilor este recunoscut de autoritățile publice. Comisia Europeană oferă finanțare directă de peste un miliard de euro pe an pentru proiecte ale ONG-urilor.

» În România, în 2006, au fost finanțate de la bugetul central, ministere și agenții guvernamentale aproximativ 100 de organizații.

Radio România Cultural
GRAFFITI
 o interfață a culturilor europene
GRAFFITI
 o luptă dreaptă în arena diversității
GRAFFITI
 un roman la minut - decupat din istoria cotidiană
GRAFFITI
 o emisiune realizată la Radio România Cultural în fiecare zi de luni până joi, de la ora 14:30
GRAFFITI
 cu Adela Greceanu și Ioan Budura
 fm
 Brașov 105 | București 101.3 | Craiova 101.1 | Cluj 101 | Iași 103.1 | Timișoara 100.7

Centrul Național al Dansului

PerForming the Body:
 unu unu de Florin Flueraș
 Ce poate corpul meu să facă de Ionuț Stana reprogramare de Mihaela Dancs
 Joi 8 martie și Vineri 9 martie
 orele 19:30

alternativ Suplimentul CULTURA TimeOut HotNews

COSMIN MANOLESCU, DIRECTORUL FUNDĂȚIEI PROIECT DCM

„Statul ne ia drept hoji
[i criminali”

Cit de mult incurcă actuala legislație în activitatea fundației dumneavoastră?

Foarte mult! În ultimii ani, fundația a dezvoltat proiecte de colaborare internațională, care au crescut. Au crescut și sumele destinate lor și, din păcate, legislația a rămas nemișcată. S-au creat instituții noi, finanțatoare, precum Centrul Național al Dansului, Administrația Fondului Cultural Național, există noi programe lansate de Institutul Cultural Român (ICR) și de Ministerul Culturii pentru „exportul” creației contemporane în străinătate, însă, din păcate, sîntem obligați să prezentăm în continuare acea garanție financiară. Cu alte cuvinte, să blocăm niște bani în bancă pentru a primi avansul dat de instituțiile publice. Există încă o serie de plăți care nu pot fi decontate – diurnă, transport internațional... În cazul în care nu ai un proiect anual, deci care nu se desfășoară în termenul unui an calendaristic, ci și dincolo de 31 decembrie, nu poți să folosești fondurile, căci intri într-un alt an calendaristic.

Aproape concomitent cu apelul dumneavoastră, ICR a cerut modificarea cadrului legislativ pentru promovarea culturii române în străinătate. Ministrul Finanțelor, Sebastian Vlădescu, a promis o soluționare favorabilă cit de curînd. Credeți că veți avea același succes?

Mă bucur că ICR s-a raliat acestei inițiative a operatorilor culturali privați și

artiștilor independenți de a face ceva în direcția modificării legislației. Nu sînt foarte optimist, nu cred că Ministerul Finanțelor va ceda foarte ușor la cerințele pe care noi le considerăm normale. Practic am intrat în Uniunea Europeană și legislația privitoare la finanțarea proiectelor culturale private trebuie să se armonizeze. În continuare, statul ia asociațiile noastre drept asociații de hoji sau criminali, trebuie să prezentăm tot timpul garanții financiare.

Practic, avem în acest moment o inițiativă care regrupează reprezentanți ai societății civile, ONG-uri, asociații și fundații culturale, reprezentanți ai instituțiilor publice... Încercăm să lansăm un semnal de alarmă public, fiind într-o situație foarte dificilă și neputînd să ne desfășurăm activitatea în condiții normale. Este un paradox: sînt bani pentru finanțarea de proiecte culturale, însă aceștia nu pot ajunge la operatorii culturali și la artiști deoarece legislația actuală nu permite acest lucru.

Există un motiv pentru care acest apel este lansat abia acum?

E vorba de o acumulare. Totodată, nu pot să nu observ că Sibiu este Capitala Culturală Europeană și că o parte dintre operatorii culturali care au fost prezenți la conferința de presă (de miercuri, 28 noiembrie a.c.) au proiecte în desfășurare acolo și nu pot fi realizate pe un sistem de finanțare prin care tu aduci banii întîi și apoi statul ți-i rambursează.

Care sînt pașii pe care-i veți urma?

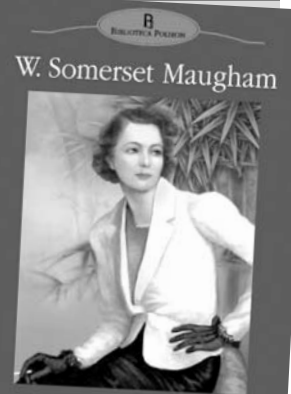
Vom depune un memoriu în atenția Guvernului și a Comisiilor de Cultură ale Parlamentului. Așteptăm în termenul legal un răspuns, vom încerca să găsim o formă de dialog cu instituțiile statului pentru găsirea unor soluții. Dacă nu va exista o reacție oficială la memoriul nostru, vom continua printr-o campanie de advocacy națională și internațională.

Legea română nu incurajează acordarea de burse de creație

Editura Polirom a decis să acorde în 2007 burse unui număr de trei scriitori: Filip Florian (2.000 euro), Ioana Bradea (1.500 euro) [și Dan Sociu (1.000 euro)]. Totodată, Polirom a făcut apel către Ministerul Culturii [și Cultelor de a iniția demersurile legislative necesare pentru a crea condiții optime de aplicare a Legii 376/2004, astfel încât [și companiile din România să fie stimulate în acordarea de burse de creație, inițiativă] ngrădit la această oră de prevederile legii 571/2003 (Cod Fiscal) care a redus limita maximă a sponsorizărilor deductibile de la 5% la 0,3% din cifra de afaceri.

VĂLUL PICTAT – O NOUĂ ECRANIZARE DUPĂ UN ROMAN TRADUS LA POLIROM

Începînd cu 16 martie, în cinematografele din toată țara, *Vălul pictat*, o nouă ecranizare după romanul omonim de W. Somerset Maugham, tradus în colecția „Biblioteca Polirom”.

Vălul pictat

POLIROM

Un film cu Edward Norton [și Naomi Watts] în rolurile principale.

UN FILM DISTRIBUIT DE
MEDIAPRO
DISTRIBUTION

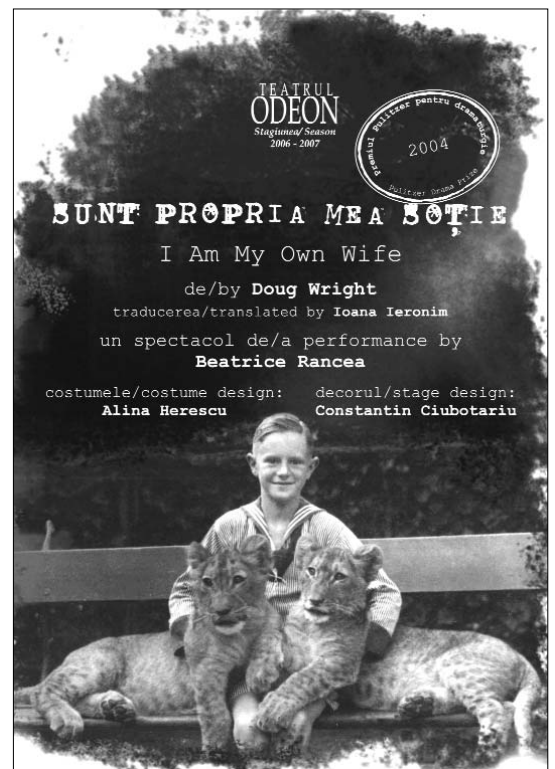
ICR ÎNCĂ AȘTEAPTĂ UN RĂSPUNS DE LA FINANȚE

Institutul Cultural Român a rescris proiectul privind modificarea cadrului legislativ pentru promovarea culturii române în străinătate [și l-a trimis pe 16 februarie a.c. Ministerului de Finanțe care a promis o soluționare favorabilă cit de curînd. „Domnul Vlădescu s-a angajat să facă ceva să rezolve problema, ne-a promis tot sprijinul dînsului”, a spus președintele ICR, Horia-Roman Patapievici. Ministerul de Externe [și cel al Culturii au dat deja un aviz favorabil modificărilor legislative propuse de ICR la sfîrșitul anului trecut, potrivit lui Patapievici. ICR a lansat la mijlocul lunii februarie un apel prin care solicita modificarea legislației privind promovarea culturii române în străinătate, deoarece, de-a lungul timpului, s-a confruntat cu mai multe „piedici majore”, printre care imposibilitatea de a plăti în avans sumele necesare derulării proiectelor.

În 2006, Programul „România de Îngîtine”, conceput împreună cu Ministerul Afacerilor Externe pentru

a prefața aderarea României la Uniunea Europeană, „nu a putut include unele evenimente programate inițial, intrucît nu a fost posibil achitarea în avans a chiriei pentru spațiile de desfășurare. Partenerii străini nu ne leagă să se acomodeze legislației române [ti (scrisori de garanție bancară, selectarea unor servicii doar pe bază de licitație, obligația de a încadra cheltuielile în același an fiscal etc.)], argumentînd că pretențiile noastre sînt, în jură lor, prerogative ale fiscalului. Adeeseori, ei refuză colaborarea cu ICR în aceste condiții”.

Potrivit O.U.G. nr. 34/19 aprilie 2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică pentru institutelor culturale din străinătate, care au, în medie, circa 50 de evenimente culturale într-un an, operațiunile de promovare [și publicitate sînt blocate pînă la finalizarea licitațiilor, care trebuie lansate din România [și nu pot fi finalizate mai devreme de luna mai a fiecărui an.

„Receptarea mea corectă ca scriitor este întotdeauna problema din cauza...

Interviu realizat de
Ana-Maria Onisei

Ești un personaj excentric?

Cred că această catalogare poate fi făcută numai de cei din jur. N-ar trebui să fiu eu cel care să judece și să spună că sînt sau nu excentric. Dacă sînt sau nu, aceasta ține de perspectiva celorlalți. Nu conștientizezi foarte bine cum ești. Totuși, îmi dau seama, pînă la un anumit punct că am o tendință către acțiuni insolite. Numai că, pentru mine, aceste acțiuni sînt, cumva, naturale. Nu am neapărat o strategie de abordare și nu-mi construiesc cu atenție imaginea. Eu aleg un costum extrem de colorat care, oricum, atrage atenția, pentru că mă reprezintă sau pentru că regăsesc în el culoarea preferată. Nu port, neapărat, roșu puternic pentru a ieși în evidență dintr-o mare de oameni îmbrăcați în negru.

Cum te definești ca „produs”?

E o formulare pe care am întâlnit-o și cînd a fost vorba de alți colegi de generație și cred că toți sîntem așa: niște produse ale societății contemporane. Prin urmare, m-aș defini drept un astfel de „produs” al

societății contemporane, care se manifestă literar și nu numai.

Ai debutat la 23 de ani, cu volumul Baltazar și hazardul. Nu e cam devreme pentru un debut? Se spune că scriitorul trebuie să acumuleze experiență, să fie pregătit înainte de a trece la un demers narativ și, vînd-nevînd, asta se obține pe măsură ce acumulezi experiența.

Da, cred că am debutat cam devreme, iar asta a și dus, mai tîrziu, la apariția unui volum intitulat *Postume*, pe care l-am publicat tocmai fiindcă am considerat că scrisesem prea mult pînă la vîrsta de atunci și mă speria perspectiva de a avea deja un raft cu cărți purtînd numele meu pe copertă. Mi se părea fals, consideram că pînă în momentul acela nu acumulasem suficientă experiență care să justifice atât de multe cărți publicate. Altfel, am debutat cu o carte de povestiri care a trecut neobservată, publicată inițial la Constanța. O mare parte dintre povestirile din *Baltazar și hazardul* sînt *science fiction*. Debutul și cartea au fost, mai degrabă, un demers personal. Tocmai de aceea, cred că datorită acelei cărți am continuat ca scriitor. Dacă nu aș fi realizat-o în momentul respectiv, poate că nu m-aș fi orientat către domeniul literar.

Preferi scriitorul autodidact sau scriitorul „construit”?

Clar, tipul autodidact. Însă îmi pare rău că nu am făcut, de exemplu, un curs de *creative writing*. Și așa fi încetat să fac așa ceva, pe viitor. Un suport teoretic nu dăunează niciodată. Aș recomanda oricărui scriitor un astfel de curs, chiar dacă, uneori, profesorii care predau nu au scris niciodată o carte.

Deși există perspective teoretice care nu pot fi ignorate, autodidacții sînt, în opinia mea, autentici în sensul valorii prozei, cu toate minusurile de stil. Pentru mine, originalitatea este cel mai important criteriu în a judeca o operă literară și, în general, orice fel de operă. Dacă un scriitor autodidact nu constru-

iește un *plot* ca la carte sau nu urmărește structura tipică, expozițiune, narațiune, punct culminant, final, mă interesează mai puțin. Esențial mi se pare să simt o emoție puternică citind acele pagini.

Excludem consistența ideilor și rigorierea în favoarea capacității de a emoționa?

Pentru o operă completă, contează și ideile. Dar apreciez, în primul rînd, emoția pe care mi-o transmite o carte.

Atunci cum se manifestă emoția ta în calitate de cititor?

Într-o foarte adinc în atmosfera unei cărți, mă identific cu personajul principal și sînt ca un actor care acționează asemenea celui personaj. Pur și simplu. Și, după ce am terminat o carte care îmi solicită o astfel de implicare, regret foarte tare că s-a terminat. Iubesc cărțile de 500 de pagini pentru că pot sta mai mult timp cu ele. Oricum, am mereu aceeași problemă: sînt atât de mulți autori mari din a căror operă nu voi reuși să citesc mai mult de o carte. Atunci aleg să știu cîte ceva despre fiecare, mai degrabă decît să-i aprofundez numai pe cîteva dintre ei. Recitesc rar, și nu cred, de exemplu, că aș trăi aceeași emoție la a doua lectură. Am recitat *Alice în Țara Minunilor* – o carte fetiș – și, recent, *Ceai în Sahara*. Ambele mi-au plăcut la recitare. Aș vrea să recitesc cărțile din adolescență, din curiozitatea de a vedea ce îmi transmit acum.

Ce te inspiră? Ai avut parte de „blocaje” de inspirație?

În general, „inspirațiile” mele sînt fie cărți, fie alte momente artistice precum piesele de teatru sau filmele. Un moment creativ e, de pildă, urmărirea unei piese de teatru bune. Îmi vine să scriu imediat după, trebuie să ajung degrabă acasă. Pot construi structura unei povești într-o jumătate de oră ori după o oră de terminarea ei. Sînt declucuri provocate pe durata piesei, cu condiția ca ea, firește, să fie bună.

Pe de altă parte, au fost și perioade – precum cea care a urmat imediat publicării *Postumelor* – cînd credeam că nu o să mai scriu niciodată, cînd eram secătuit și simțeam că nu mai am nimic de spus, că multă vreme nu o să mai am nimic de spus. După care, încet, încet, a început să se contureze un roman, acest recent *Lorgean*.

Afirmi că îți e caracteristic genul prozei fantastice. Ce te face să spui asta, în lipsa unor verdicte ale criticii?

În primul rînd, nu știu dacă mă mai caracterizează – în momentul de față și în totalitate – proza fantastică. Dar, pînă la 26 de ani, cam tot ce scriam, indiferent de domeniu – și am mai încercat și alte genuri conexe – avea o doză de fantastic. Acum, chiar și *Lorgean*, care e extrem de realist, are multe derapaje

fantastice. Consider însă că nu sînt semnificative, în sensul că nu dau nota generală a cărții. Totuși, nu cred că voi fi vreodată un scriitor realist sută la sută. Pe mine nu mă interesează realul într-o asemenea măsură încît să vreau să-l reproduc fidel. Îmi place ficțiunea greață pe real. Iar treaba asta cu fantastul e la fel ca aceea cu excentricitatea. E o chestie care îți iese sau nu: scrii într-un fel sau altul fără a-ți propune expres acest lucru.

Aparții unei generații, unui grup literar? Te identificeți cu unele caracteristici ale generației tinere?

Cred că, la prima întrebare, mai toată lumea ar răspunde: eu nu aparțin nici unei generații. Fiecare refuză, cu dirzenie, să fie încadrat într-o generație. Tocmai acest refuz e o caracteristică a generației actuale. Vremurile pe care le trăim impun un anumit tip de scriitori și așa se naște o generație, într-un mod inconstent. Probabil că, peste 10-15 ani, se va vorbi despre generația anilor 2000. Există o tipologie de proză care poate fi descrisă în niște termeni comuni în momentul de față. În prezent trăim vremuri haotice în care s-a schimbat foarte mult, în primul rînd, media. Dacă pornim de la McLuhan, cu afirmația că „media e mesajul”, o să vedem că noi comunicăm într-un mod diferit față de oamenii de acum 10 ani. Iar asta se manifestă vizibil. Mie mi s-a schimbat

stilul și mi-am dat seama de asta urmînd felul în care scriam: prima carte e scrisă de mîna, următoarea la mașina de scris, următoarea la calculator. Și laptopul îți poate schimba stilul: faptul că poți să scrii în tren, de exemplu, cred că poate influența proza respectivă ori momentul pe care îl descrii. Totul devine mai *light*, datorită tehnologiei. Tehnologia schimbă stilul. E una dintre caracteristicile generației de acum. Și mai cred că scriitorii de altă vîrstă sau criticii literari desconsideră într-un fel literatura actuală...

Deci spui că literatura de acum e mai light și la nivelul conținutului.

Da, deși nu-mi dau bine seama, înclin să cred că și conținutul e *light*. Pe vremuri, orice scriitor își dorea să aibă o *ars poetica*. Care e cînd ai în minte să produci o carte care să rămînă în istoria literaturii și alta e cînd scrii pentru „net”. Iar cu aceasta, ne întorcem din nou la tehnologie: locul unde va ajunge opera influențează modul de a scrie.

Ți se pare o stare de normalitate?

Literatura de acum e mașina cu carcasa din plastic, față de mașina care conținea oțel, fier și lemn, a anilor '20. Cum arată literatura în prezent e un simptom al vremurilor noastre și alt. Nu aș judeca... Aș spune doar că ceea ce se petrece e diferit față de ceea ce era pînă acum. O poveste

scriitor va `nt`mpina cauza imaginii mele mondene”

sint în stare să inventez un personaj autentic care să fie miner sau profesor universitar, așa că îmi extrag personajele dintr-un mediu pe care îl stăpinesc și disprețuiesc: mass media.

Cred că, în ciuda a ceea ce spui, în promovarea cărții va fi speculată această latură. Iar tu ai fost conștient de o asemenea reacție atunci când ai scris Lorgean. Sțmirea interesului pentru lectură se bazează tot pe existența imaginilor din culise.

Da. Și snt foarte convins că nu voi scăpa de etichetarea că mă identific total cu personajul principal. Dar e un lucru pe care mi-l asum și până la urmă e jocul (și amuzamentul) meu de a întinde niște capcane în care a căzut până și prefațatorul cărții. De exemplu, personajul principal al romanului *Lunar Park* este chiar scriitorul Bret Easton Ellis, iar în *Adio Berlin*, Christopher Isherwood folosește același procedeu pe care-l explică într-o prefață spunnd că personajul Christopher Isherwood este „dublura convenabilă a unui ventriloc”. Mă răliez la această afirmație.

Ai de gnd să le contracarezi sau o să savurezi, de la distanță, spectacolul?

Uite, în volumul de povestiri *Scriitorul a ieșit la vntoare*, am introdus o proză de Kafka, pe care am lăsat-o în forma integrală, iar un critic de la „Observator cultural” a spus că este una dintre cele mai slabe proze din volum. Eu m-am amuzat și mă voi amuza, toată viața, de genul acestei de reacții, fiindcă a fost atât de bine introdusă, înct criticul a căzut în capcana mea vinovată. Nu pot spune că a fost o capcană nevinovată, nu? Chiar îmi plac aceste jocuri. Una dintre frazele-cheie ale cărții e că tot ce contează în viață snt aparențele.

Speri să intri în vizorul criticilor literari cu Lorgean?

E adevărat, până acum nu m-a interesat foarte mult aspectul recptării. Totuși, aș fi ipocrit dacă aș spune că nu mă interesează părerea criticilor. Dar știu foarte bine că atunci când scoți un produs trebuie să te aștepti la orice fel de reacții. La critici acizi sau fani devotați. Cred că recptarea mea corectă ca scriitor va întmipina întotdeauna probleme din cauza imaginii mele mondene.

Îți citești colegii de generație din literatura română?

Da. Mi-a plăcut *Teodosie cel mic* al lui Răzvan Rădulescu. A adus primul *fantasy* serios în literatura română. Altfel, constat că în literatura recentă predomină autoficțiunea, mai ales fiindcă scrisul e considerat o formă de terapie. A scrie despre propria viață te ajută să depășești anumite momente dificile.

„Sper să fiu un regizor și un scenarist cunoscut”

Nu-ți plac munca la birou, programul de 8 ore...

Da, am avut ghinionul – în vremea în care lucram ca jurnalist – să petrec foarte multe ore într-un birou stnd degeaba. Munca la un lunar cum e „Playboy” nu necesit mai mult de 10 zile de munc efectiv. Am un fel de compasiune [i u[or disp]re] pentru cei care pun munca pe primul plan. Muncesc 350 de zile, au 15 zile r\mase pentru concediu [i, în aceste zile, [i zugr\vesc casa sau pleac\ n concediu la mare. Pentru restul vieii repet\ acela[program an de an. Mi se pare deprimant. Am prieteni care lucreaz\ n publicitate, c\te 10 ore pe zi, seara ajung distru[i acas\, iar n weekend nu fac altceva dec\ s\ se uite la televizor, s\ pun\ un film pe DVD [i, spre sear\, s\ se mbete. Dup\ c\]va ani, s\nt n aceea[pozi]ie din care au plecat, numai c\ au haine mai scumpe [i o ma[in\ la care p\tesc rate. Eu s\nt adeptul *downshiftingului* [i al petrecerii timpului ntr-un mod p\cut, chiar dac\ asta nu aduce beneficii materiale la fel de consistente.

Unde te-ai plasa, n peisajul public, peste c\]va ani?

Sper să fiu un regizor [i un scenarist cunoscut. De c\va timp, am intrat pe aceast\ felie, lucrez acum la un proiect pentru TVR. Am pornit de la o proz\ pe care am transformat-o n scenariu. [i dac\ proiectul se va concretiza, probabil c\ va marca un oarecare profesionalism al meu n această direc]ie, pentru c\ are un buget OK [i are o durat\ care presupune lucrul cu seriozitate, nu n joac\, a[a cum, poate, am fcut p\ n prezent.

de dragoste exprimată via SMS-uri e la fel de autentică precum cea a lui Romeo și a Julietei, sau a *Gemenilor* lui Cărtărescu. Apoi, apropierea de lectorii dintr-o generație sau alta depinde de talentul scriitorului actual. Dacă e talentat va putea fi citit de oricine. Aș spune că problema majorității reprezentanților generației actuale e lipsa unui *background*. Ei citesc mult mai puțin și scriu într-un anumit fel fără să fi scris vreodată clasic.

Scrisul tău e unul „modelat”, „evoluat”?

Da, probabil că, inconștient, „modelat”. De pildă, în *Lorgean* pot fi recunoscute niște surse care nu au legătură cu contemporaneitatea. Snt multe pașe după unele cărți cunoscute, apărute în anii '80, sau la începutul secolului XX. Poate că acestea nu vor avea nici o relevanță pentru cititorul contemporan...

De ce nu ar avea?

Pentru că nu are bagajul necesar de a recunoaște acele momente în care se citează sau pastșează un roman apărut la începutul secolului XX. Dar asta nu îi va strica, în cazul romanului meu, plăcerea lecturii.

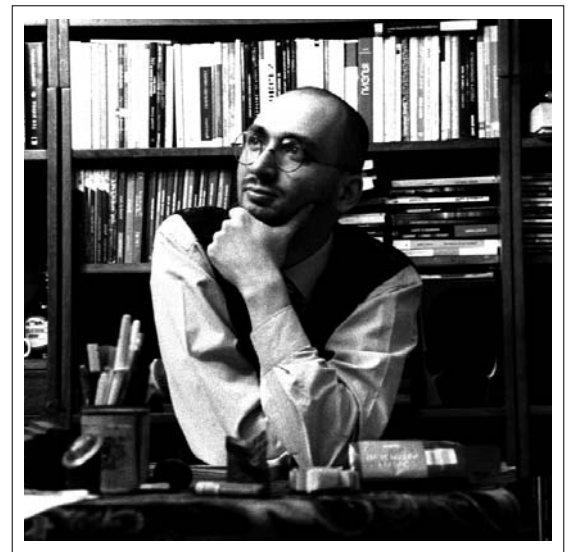
Lorgean diferă de ce ai publicat până acum. În primul rînd, e o autoficțiune. Și portretizează, printre altele, lumea mass media. Numai că din cu-

lise. Știind că multe dintre poveștile din carte au la bază experiențe personale, nu riști să se spună că ai speculat aceste aspecte pentru a asigura un eventual succes al cărții, pentru a sțmri controverse, pentru a isca alte și alte birfe?

Toate numele de persoane cunoscute de la revistele de *lifestyle* nu apar în carte decit la modul că personajul principal se află la o conferință de presă sau la un eveniment monden și înșuruiie personalităților prezente acolo. Ele există în *Lorgean* doar pe post de *background* și tot mediul respectiv e fundal, rolul personajelor de acest tip fiind acela de a fixa spațial sau temporal acțiunea cărții. Accentuarea acestui lucru este o chestiune comercială. Din punctul meu de vedere, nu e OK, fiindcă nu mi se pare semnificativ pentru carte: în față snt niște povești de dragoste, e cu totul altceva acolo.

Totuși, de ce ai ales să folosești tocmai lumea media drept background?

Pentru autenticitatea personajului. De exemplu, folosesc foarte multe nume de prieteni ai personajului principal și atât. Aceste personaje nu au neapărat o personalitate, nu le poți caracteriza, snt o masă numită tocmai pentru a sublinia lucruri pe care vreau să le transmit. Și n-am de gnd să le numesc acum. Cititorul le va identifica sau nu. În orice caz, nu mă

LECTURI ÎNTRERUPT

Doris MIRONESCU

Ornitorincul și echidna (II)

Dacă ar fi să găsesc o temă unitară a volumului *Inerjii de tranziție**, aceasta ar fi „poetul [i lumea]”. -n calitate de „cetăean”, O. Nimigean nu este mai puțin poet, iar asta se traduce inclusiv în lista de donquijotisme veritabile la care nu renunță doar pentru că adversarii săi se numesc Nicolae Manolescu, Gabriel Liiceanu, Alex (tefănescu sau Ion Bogdan Lefter. Nepregătiti pentru compromisurile utile, convinși că întransigența [i are rostul ei, Nimigean face din critică o opțiune morală.

Scrisul lui Nimigean este unul spontan, ca să zic așa, ceea ce înseamnă că nu urmărește o „agendă” corectă (politic sau altcumva). Despre unii autori preferați scrie pînă la urmă, în mai multe rînduri, că nu, de pildă, să corecteze cecitatea criticilor fața de opera poetului ielean Nicolae Ionescu. Pe Paul Goma [i apără de acuzațiile de antisemitism de mai an, iar pe Patapievici de linia lui din „Observatorul cultural” din 2002. Apreciază superlativ *Orbitorul* cîrtărescian, concedind în schimb lucrarea aceluiași, *Postmodernismul românesc*, printr-un articol intitulat „Aburitor”. Scrie de mai multe ori despre Petru Dumitriu, opunându-se grăbit [i necriticii lui recuperării în primii ani de după Revoluție. Un autor foarte la modă după 1990, Luca Pițu, este demontat într-o „piulinarie” care egalează în registru parodic performanțele stilistice ale, nu-i așa?, „Magistrului din Cajvana”. Plin de temperament, dar nu umoral, acut, dar de o bună civilitate, criticul O. Nimigean profită mult de registrul ironiei.

Uneori, critica devine un spectacol. -ntr-o savuroasă „Ciornă la Cioran”, Nimigean pune o vitală negație în calea folclorizării lui Cioran la începutul anilor '90, cînd „antifilosoful” devenea, ncet, dar sigur, o modă, pînă la doctoranzilor de la Litere: „Sceptic de serviciu”. Funcționar, adică. Amploaia. El,

care s-a mîndrit tot timpul că parazitismul e marea operă a vieții sale! Ce va fi simjind acum, în clipele de luciditate, descoperindu-l - cenușii, jerpelile, roase - cotierele de conșopist antimetafizic?”. Confruntă imaginea viguroasă a filosofului „descompunerii” cu aceea a bîtrînului „ngenunchiat de Alzheimer într-un spital parizian, Nimigean deconstruiește viol portretul *bon pour les lycées* al lui Cioran, provocîndu-l în spiritul propriu acestuia. Gînditorul juca fotbal cu țigele morjilor, în copilărie, în cimitirul din Răinari: „Tînjesc la o partidă asemnătoare în *Père Lachaise*, după moartea lui Cioran”.

Ce e, totuși, cu ornitorincul [i echidna din titlu? Ambele animale exotice, posesoare de cioc, gheare [i jepi, dificil de prins în ramurile arborelui darwinian al devenirii, ele nu pot decît să stîmească mirare în Jara proverbială girafe din bancul cu „așa ceva nu există”. -n volumul de poeme *planeta O*, poetul scria tocmai despre aceste două jivine un text din care citez: „ornitorincul [i echidna iată o temă care ar mbia la descrierea/ unui amor straniu între poezii cu sexe incerte din specii/ incerte oricum: oameni nu sînt nu-i văd pe niciunul confundîndu-se/ cu identitatea unei forme unei slujbe unui stil [...] le fac semn cu ghearele mele de sobol/ ncerc să intru în joc dacă nu sînt oameni ce sînt”.

Nu simt nevoia să adaug nimic la această excelentă metaforă a relației dintre poet [i lume, tema majoră [i involuntară a volumului *Inerjii de tranziție*. Poezii pot să pară ciudași, incozoni, aeri, veniți de pe altă lume. Dar, dacă poezii nu sînt oameni, ce sînt ei? {i noi ce sîntem?

* O. Nimigean feat. Flori Săvescu, *Inerjii de tranziție, altruisme & bahiuvini literare*, colecția „Fapte, Idel, documente”, Editura Vremea, 2006

Robbe-Grillet, despre literatura lui [i a altora

Luminița Marcu

Ar fi fost mare nevoie de o asemenea prezentare a tipului de carte în fața căruia stînem, pentru că nu este o colecție de studii sau de articole, nici o carte teoretică scrisă de la cap la coadă, ci o serie de emisiuni, despre care nu aflăm nimic mai mult decît cele spuse de interviuatorul francez, „un ansamblu de douăzeci și cinci de emisiuni consacrate literaturii”. Nu știm nici ce fel de emisiuni, nici cînd au fost făcute, nici pentru ce fel de media... O simplă căutare pe Internet ar fi lămurit lucrurile și pentru cititorul român. Așadar, în 2003, Alain Robbe-Grillet a fost invitat de postul de radio France Culture să țină această serie de emisiuni (de unde caracterul oral, de unde repetițiile citeodată supărătoare în textul scris etc.). Cartea a apărut în Franța la sfîrșitul anului 2005, la Editura Seuil, cu titlul *Préface à une vie d'écrivain*, însoțită de un CD cu emisiunile respective. (Mi s-ar fi părut foarte interesant ca ediția românească să fi fost însoțită de asemenea de acel CD, în limba franceză!) Oricum, chiar și fără acest protocol care ar fi făcut apariția românească mai înrudită cu proiectul francez, cartea merită toată atenția. Este în ansamblu ei o po-

veste personală a literaturii, nu doar a celei franceze, așa cum a fost ea filtrată de un scriitor cu idei extrem de ferme, cu idiosincrazii puternice și original exprimate, o poveste a literaturii din care răzbate în primul rînd plăcerea lecturii și a scrisului. În acest sens, emisiunile radiofonice ale lui Robbe-Grillet despre Balzac și Flaubert, despre romanele colegilor de grup Nouveau Roman seamănă în savoare lor cu lecțiile de literatură ale lui Vladimir Nabokov. Cartea îți face poftă deopotrivă de citit, de scris și de re-văzut filme.

Emisiuni despre propriile cărți și propriile filme

Ceea ce cucerește în primul rînd este vocea scriitorului, care se aude în spatele literelor scrise. Atunci cînd interviuatorul spune „ați făcut parte dintr-unul din marile grupuri și dintr-una din marile aventuri literare care au scandalizat istoria literaturii franceze a acestei ultime jumătăți de secol”, Alain Robbe-Grillet îl interrupe: „Nu doar am făcut parte, ci am organizat!”. La o vîrstă venerabilă, Robbe-Grillet povestește despre sine cu o siguranță și o lipsă de modestie care nu deranjează, tocmai pentru că știe la fel de bine să vorbească despre ceilalți. Deși emisiunile vor fi despre propriile cărți și despre propriile filme, tot așa cum cursurile pe care le-a ținut ani de zile în universități americane au fost despre propria operă, Robbe-Grillet vorbește cu o generozitate și o comprehensiune uluitoare despre alți scriitori. Despre Balzac și Flaubert, explicînd o vechie și extrem de interesantă opoziție („cel care înțelege lumea și ții-o explică, pe de o parte, și cel care se avîntă într-o lume pe care nu o înțelege, pe de altă parte”), despre Kafka, Borges, Faulkner, ca modele moderne, dar mai ales despre Nathalie Sarraute, Marguerite Duras, Robert Pinget, Claude Simon. Rarori am întîlnit un scriitor care să vorbească despre colegii săi de generație atît de entuziasmat, de lipsit de convenții și de ipocrizie, subliniind tocmai diferențele, dar și reușitele. Mă întreb dacă nu cumva lecția acestui grup revoluționar, la mai bine de o jumătate de secol de la primele sale manifestări, e tocmai această intere-

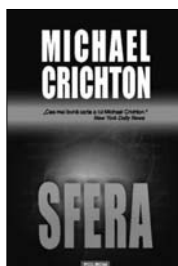
SEMNAL

T.O. Bobe, *Cum mi-am petrecut vacanța de vară*, ediție cartonată, colecția „Ego. Proză”, Editura Polirom, 376 de pagini, 32,95 lei

„Romanul *Cum mi-am petrecut vacanța de vară* de T.O. Bobe începe și se sfîrșește ca o compunere naivă a unui elev de clasă a patra primară... Cruzimea și violența lumii reale și a celei virtuale care-l înconjoară îl molează pe copil sub ochii noștri, într-o poveste de o acută actualitate, care se citește pe nerăsuflăte.” (Nicolae Pripelceanu)

„Una dintre cele mai profunde, mai bine scrise și mai pline de umor cărți de care am avut parte în ultimii ani. Romanul este o neașteptată poetică a vulnerabilității, scrisă din perspectiva unui copil de 10 ani, fără recursul la psihologie, fără aseasonări sociologice și, mai ales, fără inutile moralisme.” (Simona Sora)

Michael Crichton, *Sfera*, ediție cartonată, traducere din limba engleză [i note de Constantin Dumitru-Palcut, colecția „Thriller”, Editura Polirom, 480 de pagini, 37,95 lei

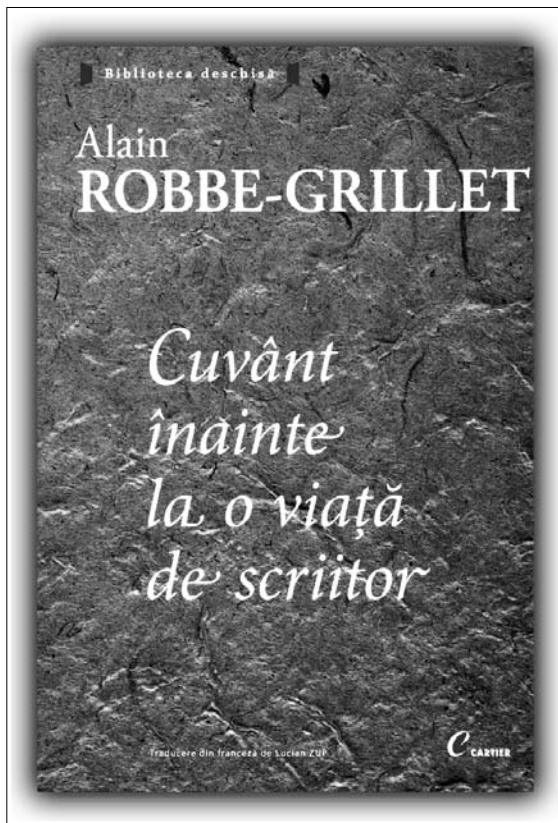
„Cea mai bună carte a lui Michael Crichton!” („New York Daily News”)

Romanul are ca punct central o enigmă tehnologică - o navă imensă, aparent de origine extraterestră, descoperită pe fundul oceanului Pacific, de a cărei cercetare se ocupă o echipă de savanți. Odată ajunși în interiorul navei, cercetătorii constată cu uimire că aceasta nu provine dintr-o altă civilizație și că adăpostește un obiect straniu, cu o destinație misterioasă: o sferă uriașă, cu aspect metalic și o cale de acces mai puțin obișnuită. Atunci cînd membrii echipei de cercetare decid să pătrundă în interiorul acesteia, limita dintre realitate și imaginație devine tot mai neclară și, pentru a supraviețui, se văd nevoiți să facă față unei provocări pe care nu o prevăzuseră.

santă, critică și stimulativă coeziune. Iată ce spune, de pildă, despre Marguerite Duras: „Îmi place să citez fantasmale care apar la Marguerite Duras, deoarece este o scriitoare care a trăit permanent în minciună, contradicție și într-un imaginar grandios. (...) Scriitorul adevărat este acela care a trăit într-o lume poate puțin mediocră, dar pe care a trăit-o în mod constant într-o manieră grandioasă. Marguerite Duras a glorificat lumea sa, a ridicat la înălțimea unui mit aproape toate lucrurile pe care le-a atins. Iată poate ceea ce face scriitorul”.

Are îndemînarea salonardă a birfei subțiri

Toată această generozitate față de ceilalți vine dintr-o convingere, deseori amintită în aceste emisiuni, că literatura nu se poate face fără a citi literatură, ba chiar ca nu prea se poate face în solitudine: „Regret faptul că scriitorii tîn să rămînă solitari. Înțeleg că iubesc singurătatea, că fiecare se gîndește să fie singurul scriitor din lume. Din contră, nu înțeleg bine de ce nu numai că refuză să aparțină unei grupări, dar că există și scriitori care nu citesc deloc, nu sînt interesați de literatură, în afara operei lor. Unii tineri scriitori care mă vizitau la Minuit îmi spuneau, atunci cînd îi întrebam dacă au citit ceva din ceea ce se publica: «O, nu, nu citesc deloc pentru că mi-e teamă că aceasta s-ar răsfîrta asupra inspirației mele personale. Pentru a fi eu însumi, nu citesc nimic altceva». Acest lucru mi se pare o greșeală gravă. Cred că literatura, oricît de solitară ar fi, oricît de solitar ar fi scriitorul care o produce, este, din contră, «în situație», cum ar spune Sartre, adică ea vine la momentul oportun, în țara potrivită, în cadrul intelectual potrivit, și că nu e prea rău să-ți dai seama de asta”. Foarte nuanțată, de altfel, discuția pe care o face Robbe-Grillet în jurul lui Sartre, într-una din emisiuni, nuanțată mai ales cu ceea ce s-ar numi informații de context literar și familial, din care doamna de Beauvoir nu iese, de pildă, foarte bine. Robbe-Grillet are această îndemînare salonardă a birfei subțiri, știe să-și împănaze discursul serios și teoretizant cu mici înțepături neliternice. Farmecul vine însă mai ales din autoironie, din demitizarea propriei ascensiuni, pînă la urmă. Vorbînd la un moment dat despre începuturile sale și despre un premiu pe care l-a obținut, nu se sîfșește să explice cum „Voyerul este cel de-al doilea roman pe care l-am publicat, al treilea pe care l-am scris. A avut un oarecare răsunset datorită priete-

» Alain Robbe-Grillet, *Cuvînt înainte la o viață de scriitor*, traducere din franceză de Lucian Zup, Editura Cartier, 2006

nici eficiente dintre Georges Bataille, Maurice Blanchot și Jean Paulhan, care mi-au acordat Premiul Criticilor”.

Relația cu critica este un subiect important al acestor emisiuni și e interesant de văzut cum odată cu Noul Roman s-a creat și o altă critică aptă să-l explice și să-l popularizeze adecvat, o critică a eseistilor, opusă tagmei mult mai puternice mediatic, dar mai obtuze, a cronicarilor din principale publicații franceze ale vremii. Robbe-Grillet nu obosește să-l ironizeze pe aceștia din urmă, insistînd că ori de cîte ori au

lăudat ceva într-o carte a lui, a știut că acolo era punctul în care nu reușise.

Cartea e foarte vie și mustește de idei, observații inteligente, ironie, istorie literară recentă. La 85 de ani, Robbe-Grillet vorbește fără pic de oboseală despre un activism cultural care nu poate să nu te pună pe gînduri.

Deși, e de reținut, acest scriitor care crede în virtuțile solidarizării părăsește doar rareori reședința sa din Normanția, acolo unde trăiește împreună cu Catherine Robbe-Grillet, ea însăși scriitoare.

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

Emil BRUMARU

Mă obsedează Corespondența lui Kafka

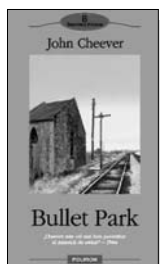
M\obsedeaz\ *Corespondența* lui Kafka. S\ ne nchipuim c\ Max Brod l-ar fi ascultat [i i-ar fi ars manuscrisele; scrisorile trimise ar fi r\mas, aveam deja un mare scriitor epistolar! {i caut s\ profit de asta. Constat n\ mp\lor c\ traducerea lui Mircea Iv\nescu (Ed. Univers) e mai mioas\ uneori dec\ cea a lui Radu Gabriel P\rvu (Ed. Rao). Un exemplu. Este vorba de-o scrisoare trimis\ lui Max Brod prin 1907, c\nd Kafka avea

mi se pare acea cale ocolit\ a lui Kafka prin care [i d\ seama c\ i-a c\zut cu tronc o tip\! Indiferent dac\ are incisivii de vampir sau nu... La el conteaz\, n\ primul r\nd, circumferin\ja [i scurtimea... bulanelor... ca s\ m\ exprim candid [i impur ca-n vis... Hedwig era, probabil, [i n\ realitate, o bun\ciune beton\! Din alea dum-dum, fr\ talie...
* * *

24 de ani. T\nr\ul Franz se refer\ la dou\ fete, mai ales la una dintre ele, Hedwig Weiler, c\reia chiar i va scrie un timp, adres\ndu-i-se cu destul de sugestivul „lubitito...“! Iat\ versiunea Mircea Iv\nescu, soft: „Una din ele se nume[te A., cealalt\ H. W., este m\run\, are obrajii ro[ii ne-ncetat, nem\surat de ro[ii; e foarte mioap\ [i asta nu numai din cauza frumosului gest cu care [i a[az\ la loc lornionul pe nas – al c\ruv\ vrf este n\tr-adev\l frumos, cum e, alc\tuit din mici planuri netede; ast\-noapte i-am visat picioarele durduii, prescurtate parc\, iar pe calea asta ocolit\ recunosc eu frumuse[ea unei fete [i m\ ndr\gostesc“. {i acum versiunea hard a lui Radu Gabriel P\rvu: „Una se nume[te Agathe, cealalt\ Hedwig. Agathe este foarte ur\t, ca [i Hedwig. H. este scund [i gras\, are permanent obrajii ro[ii n\ntregime, incisivii superiori s\nt mari [i nu-i dau voie gurii s\ se-nchid\ [i nici maxilarului inferior s\ par\ mic; este foarte miop\, iar asta nu doar din cauza gestului dr\gu cu care-[i pune pince-nez-ul – vrf\ul nasului e n\tr-adev\l frumos, fiind alc\tuit din suprafe[te mici. Azi-noapte i-am visat picioarele scurte [i groase; pe-aceste c\l ocolite recunosc frumuse[ea unei fete [i m\ ndr\gostesc“. Mai ciudat\ dec\ t diferen\ja dintre cele dou\ texte

{i-acum s\ ne delect\m, naivi, vreau mie dou\ sute de semne, cu nume de plante! Transcriu... de unde am r\mas... Masa raiului, Maz\re cu catrin\, Maz\re roz cu p\vr, M\vr ghimos, M\rgic\ ]eap\n\, M\seaua ciutei, M\tura Maicii Precista, M\turi de miere, Mic[u]nele engleze[ti, Miereea ursului cu flori b\N\i, M\neca doamnei, M\ngiereea aripilor, M\nu[ia] Maicii Domnului, Moartea g\nilor, Module sure (t), Morcova ielelor, Motane, Mu[cat de drac, Mu[cat de oal\, Navet\, N\stura[de bube, Negeloas\, Nem]oici, Nevast\ frumoa[s\, Nu-m\deranja, Nu-m\uita mare, Obr\znicu], Ochiul Ancu]ei, Ochiul bouului v n\t, Omule]e, Osul iepurelui, Ou\ de p\m\nt, Palma t\harului, Papucul domni[oare], Parfuma[i, Pa[tele g\nilor, Patul v\ntului, P\vr\]ita g\nilor, P\vr\l c\ rjei, P\vr\l fetei mic[e], P\ti\gele de paradis, Peticetea lui Solomon, Peni], Pepenii r\io[i, Petricele albe, Pic\tur\ de s\nge, Piperul apelor, Pisici, Pli-tu]e, Poala vulpei, Pofta femeii, Popone, Poponete, Popone], Porcice, Praful strigoilor, Primul amor, Prostia calului, Putchi], Pu[ca lu-pului, Putoac\, Putoac\, Racul p\m\ntului, Razele soarelui, R\chit\ sup\rat\, R\Cita pl\ngerii, R\d\cina s\rciei, R\d\cin\ de s\pun, Regina Chinei, R\ie ruseasc\, Rochia cerului, Roman puturos, Rotunjoar\, Rouric\... [i mai s\nt!

SEMNAL

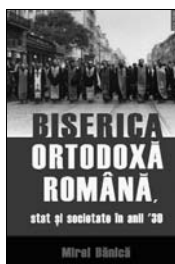

John Cheever, *Bullet Park*, traducere din limba englez\ [i note de Ciprian Ţulea, colec]ia „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 264 de pagini, 19,90 lei

„Cheever este cel mai bun povestitor al Americii de astăzi” („Time”)

Bullet Park îndreptătește pe deplin supranumele de „Cehov al suburbiilor” pe care critica literară i l-a atribuit lui Cheever. Scrisă într-un stil parodic dus la extrem, romanul este povestea întâlnirii mai puțin obișnuite dintre inocenul Eliot Nailles și imprevizibilul Paul Hammer, al cărui principal obiectiv este sacrificarea fiului vecinilor pentru salvarea omenirii.

„Una dintre cele mai importante cărți din a doua jumătate a secolului XX. O capodoperă!” („Washington Post Book World”)

Mirela Bănică, *Biserica Ortodoxă Română*, stat [i societate n\anii '30, prefa]a de Marius Turda, colec]ia „Document”, Editura Polirom, 272 de pagini, 26,95 lei

Aplicarea noilor teorii occidentale despre mișcările de dreapta în analiza raportului Bisericii Ortodoxe Române cu Mișcarea Legionară oferă o mai bună înțelegere a unui subiect controversat, prin discutarea unor chestiuni precum participarea clerului la viața politică, eugenismul în România, caracterul religios al Mișcării Legionare și proiectele de reorganizare a Bisericii Ortodoxe Române. Tratarea comparatistă pornind de la documentele vremii – raportarea la relațiile dintre fascismul italian și Biserica Catolică sau nazismul german și Bisericele protestante – face din acest volum o abordare inedită a unor teme insuficient cercetate în România.

Din cuprins: Presa religioasă interbelică • Biserica Ortodoxă Română: o aspirație geopolitică? • Mizele dezbaterii privind eugenia în România

TEATRU LA ROTISOR

Mihaela MICHAILOV

Cercuri de putere

Obstinația cu care se mențin teritorii de influență în teatre, lipsa unor proiecte pe termen lung, puternic mediatizate, care să mizeze pe alte nume decât pe cele ultra cunoscute duc la o inevitabilă izolare [1 Involuție].

Bourdieu (*Regulile artei*, Editura Univers, București, 1998) are perfect dreptate: „în fiecare moment al timpului, în indiferent care câmp de lupte (câmpul social în ansamblu, câmpul puterii, câmpul producției culturale, câmpul literar etc.), agenții [și instituțiile] angrenate în joc sînt în același timp contemporane [și temporal discordante]. Câmpul prezentului nu este decât un alt nume al câmpului de luptă”.

Nu mai că lupta nu se duce cu același tip de armament. În acest câmp combativ în care se instituie o tensiune de forțe, după cum remarcă Bourdieu, consacrații au întotdeauna câștig de cauză. Dintr-un motiv foarte simplu, de altfel. Ei reprezintă polul puterii acceptate [și legitimitate printr-un anumit monopol: „mătrănă”, „vechire a autorilor”, a operelor [și a colilor apar în lupta dintre cei care au făcut dat], [și care se zbat să-și mențină pozițiile] cucerite, [și cei care nu pot să facă, la rândul lor, decât să-și ducă în trecut pe cei care au tot interesul să oprească timpul în loc, să eternizeze stadiul prezent: „ntre dominanți”, care sînt legați de continuitate, de reproducere, [și dominați], nou-veniți [și interesați] de discontinuitate, de ruptura, de diferență, de revoluție”. Pînă aici, nimic nou.

Nou-veniții sînt marginalizați, chiar dacă au capacitatea de a contrabalansa inerția prezentă. Deschiderea față de regizorii sub 30 de ani în teatrele bucureștene este aproape nulă. De aici [și nepuțința] instituirii unei fracturi necesare,

a unei rupturi care poate crea noi [și necesare] viziuni. Regizorii tineri sînt niște *new entries* off-off-off cîrora li se spune neconținut că trebuie să aștepte, că e bine să se mulțumească [și cu bugete de 10 ori mai mici decât ale „autorității”]. *Strategia de nivelare [și panica de distinct* sînt mai mult decât prezente în teatre care mizează pe aceleași nume de regizori [și care sînt dispuse foarte puțin să producă mutații reflexive. Repertoriul învechit [și lipsa de strategii pe termen lung, care să promoveze regizori tineri [și dramaturgie contemporană], aduc în prim-plan un grav prejudiciu de sincronizare cu teatrul occidental.

— în România, teatrul este, în cea mai mare parte, retardat la nivelul opunilor [și deciziilor] repertoriale [și prea puțin dispus să riște, să-și asume proiecte inovatoare. De fapt, teatrul a ajuns să surprindă foarte puțin. Iar atunci cînd unii regizori chiar creează ceva cu totul diferit [și puternic pliat de afinitatea lor estetică — mă refer la spectacolul *Inimi cicatrizate*, în regia lui Radu Afrim, cel mai vizual visceral spectacol din România la ora actuală —, creația lor este ignorată. — în cursa pentru premiile UNITER de anul acesta, *Inimi cicatrizate* nu există. — în câmpul de luptă de care vorbește Bourdieu mai sus, spectacolul joacă rolul *dominatului* care se chinuie să facă dat: „A face dat înseamnă, inseparabil, a face să existe o nouă poziție în afara pozițiilor deja stabilite, în fața acestor poziții, în avangard”, [și, prin introducerea de diferențe], a produce timp”. *Inimi cicatrizate* e unul dintre puținele spectacole românești generatoare de gândire estetică asumată pînă la ultimul detaliu de concept regizoral.

Andrew Rose [și discurile lui minunate

Nu degeaba se teme Moscova că sistemul defensiv american anti-rachetă, odată instalat în Europa Centrală, ar putea, la un moment dat, grație unor descoperiri tehnologice, să-i pună sub semnul întrebării capacitatea strategică de apărare.

Păstrînd toate proporțiile posibile, după ce am auzit restaurările recente ale unor înregistrări de pe discurile de 78 de turății, făcute de inginerul britanic Andrew Rose, am început să mă tem și eu. Să mă tem nu de rachete, ci pentru colecția mea de discuri istorice strînse de mai bine de două decenii. Mai este ea oare bună la ceva?

Andrew Rose, pe care îl găsiți ușor pe Internet sub două ipostaze, inginer de sunet și manager al unei case de discuri, la *Pristine Audio* sau *PristineClassical.com*, după multă muncă și experimentări în restaurarea discurilor, a ajuns la o metodă ce se dovedește revoluționară. Înregistrările de pe discurile de 78 de turății, uneori greu de ascultat chiar după restaurarea și transferul lor pe CD-uri făcute de cei mai buni ingineri și cele mai faimoase case de discuri, își dezvăluie acum misterul asemenea unei flori, din dînd la iveală, natural, toate calitățile lor, întreaga lor culoare, parfum, arhitectură, estetică...

Deși nu o spune explicit, demersul lui Rose se apropie de acela al specialiștilor în biologie moleculară sau al medicilor care compară și se străduie să repare malformațiile unei celule bolnave, luind ca reper una sănătoasă. La începutul anilor, din anii 1920 și pînă spre 1950, sistemele de înregistrare a discurilor dădeau asemenea malformații, distrugînd spectrul natural al frecvențelor, pînă la aproape a nu mai recunoaște un instrument sau a nu-l mai distinge într-o orchestră. Restauratorii și-au dat pînă acum osteneala de a reface acest echilibru prin egalizări, folosind o aparatură din ce în ce mai sofisticată, dar judecînd, în ultimă instanță, cu urechea lor. În restaurările din trecut, spune Rose, inginerul căuta pur și simplu să amelioreze calitatea, să facă un sunet mai acut, mai luminos, sau să reducă bașii, să anuleze anumite frecvențe și să pună în evidență altele.

Metoda sa e complet diferită și pleacă de la analiza spectrului de frecvențe al lanțurilor acustice din acei ani (microfoane, amplificatoare, aparatură de gravaj), pentru ca apoi să le compenseze neliniaritățile, ceea ce, anterior, „nici un inginer de sunet sănătos la cap nu i-ar fi trecut prin minte”. Metoda a descoperit-o străduindu-se să restaureze o înregistrare a lui Toscanini — Simfonia a 7-a de Beethoven, cu Filarmonica din New York, la Carnegie Hall. Încercase, fără succes, cu toate metodele convenționale, să îmbunătățească sunetul unui concert privit de toată lumea drept unul

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie njeleas, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Disc distins de revista „Classic Record Collector” cu premiul pe 2006 pentru cea mai bună înregistrare pe disc disponibilă online

senzational, o capodoperă interpretativă, dar subminată, ruînată, de calitatea mizerabilă a înregistrării.

Andrew Rose a dedus, cu ajutorul unui soft de computer, „amprenta” vizuală, „genele” vechii înregistrări, cu toate neliniaritățile dramatice pe care le are spectrul de frecvențe. Apoi, comparînd-o cu spectrul ideal, el a încercat să refacă, să muzeze prin compensări amprenta vechii înregistrări, corectîndu-i curba de frecvențe. Și rezultatul obținut pe computer, fără măcar să audă ceea ce opera computerul, a fost uimitor. E suficient să ascultați eșantioanele existente pe www.pristineclassical.com pentru a vă da seama. Și am simplificat, desigur, explicațiile pentru a le face cît mai pe înțelesul tuturor.

Practic, spune Rose, toate înregistrările 78 pot beneficia de pe urma aplicării acestei tehnici de restaurare. Dar, ca și în cazul tehnicilor medicale, există și efecte secundare. În anumite situații, restaurarea scoate la lumină alte probleme ale înregistrării originale: distorsiuni, erori ale interpretului, zgomote de fond, suflu, care uneori fac discul de neascultat și cer utilizarea altor softuri de reducere a zgomotului. Unul dintre exemple îl constituie o înregistrare a suitei *Planetele*, de Holst, făcută la începutul lui 1945, la care restaurarea scoate la suprafață zgomotul unui... avion de luptă.

Ca atare tehnica nu este (încă?) perfectă, dar pentru prima dată permite o diagnosticare cu acuratețe a limitelor unei înregistrări vechi și propune o mo-

dalitate de a fi corectate. Întreaga imagine sonoră este îmbunătățită, se aud armonice altfel de necrezut că ar fi existat pe înregistrarea originală, fiecare instrument își recapătă individualitatea, și aceasta nu prin adăugarea a ceva, prin generarea de frecvențe, ci prin corectarea celor existente. Iar frecvențele corecte fac ca sunetul să devină recunoscutibil, plăcut și interpretabil pentru creierul uman, ca și cum ar fi unul natural. De unde și explicația denumirii alese de Rose, *Natural Sound*.

Tehnica este aplicabilă în special pentru restaurările 78 rpm din anii 1930-40, pe care s-a și concentrat producția casei *Pristine Classical* creată în 2005. Primele circa 20-30 de înregistrări disponibile sînt pentru toate gusturile, dar încercați înainte de toate simfoniile beethoveniene cu Arturo Toscanini și Bruno Walter sau o rară *Simfonia Faust* de Liszt, cu Orchestre Philharmonique de France, *Imperialul* cu Arthur Schnabel, *Clavecini bine temperate* de Bach sau *Imprompturile* de Schubert cu Edwin Fischer. Pentru amatorii de muzică de cameră există restaurări excepționale ce te fac să înțelegi faima unor cvartete ca Lener, Roth sau Pro Arte. Sau încercați *Sonata Kreutzer* cu Thibaud și Cortot. Iar pentru iubitorii de lieder și operă, nimic mai indispensabil ca Schubert și ciclurile sale *Frumoasa morărită* ori *Călătorie de iarnă* cu Gerhard Hüsch, din 1933 și o celebră *Nunta lui Figaro* dirijată de Fritz Busch la Festivalul din Glydenbourne.

Tuya's Wedding de Wang Quan'an a primit Ursul de Aur la Festivalul de la Berlin

Morm\ituri dup\ Berlinal\

{i-am fost la Berlin [i m-am `ntors. Cam dezumflat\ Schinken-ul a fost la fel de bun, anul \sta am variat cura [i-am dat [i cu creve]i. Dar filmele mi s-au p\rut mai s\bu]e fa)\ de cele din anii trecu]i.

Dieter Kosslick, directorul festivalului, a vopsit gardurile. Pe cel dinspre stradă – deschizând cu *La Môme* (care are ca titlu în engleză *La Vie en rose*), biografia lui Edith Piaf, deloc roză. Pe cel dinspre iesirea din curte – închizând festivalul cu un alt film francez, *Angel* de François Ozon, film fals oniric, fals *dolce far niente*, pseudo-*fluffy* sau cum vreți să-i spuneți. Un film care mie mi-a plăcut, deși mi s-a părut cu 20 de minute prea lung. (Ce mai contează când am văzut în festival și filme cu 90 de minute prea lungi?) Ce-a ascuns Dieter Kosslick între garduri? În principal filme realizate pe subiecte de actualitate, politice, asumate, dar orchestrate cu atita conformism, într-un mod fie bătrânicos, fie stereotip. N-am prea înțeles nimic din selecție. Nu e de mirare că filmul lui Sam Garbarski, *Irina Palm*, care nu era o capodoperă, ci un film onest, simplu și uman, i-a încântat atât de mult pe jurnaliști. La fel s-a întâmplat, dar pe o scară mai redusă, cu producția care finalmente a primit Ursul de Aur, *Tuya's Wedding* de Wang Quan'an, film de o mare naturalețe, care evită cu dibăcie capcanele socialului sau politicului, preferind comedia amară a pețitorilor care asediază o tânără femeie

nevoită să-și caute un nou soț (păstrându-l pe cel vechi) pentru că nu poate ține singură toată familia.

Filmele Berlinalei în SMS-uri

» *Letters from Iwo Jima* de Clint Eastwood (prezentat în afara competiției) – arată bine, e construit bine dpdv dramatic, dar e prea gonflat.

» *The Good German* de Steven Soderbergh – omagiu adus filmelor anilor '40 (*Casablanca* în special), care din acest motiv mi-a plăcut, nepărându-mi-se kitschios, plus că S.S. nu imită un gen fără vreo motivație mai adâncă. George Clooney e foarte bine, Cate Blanchett e puțin îngroșată, spre pastişa.

» *The Good Shepherd* de Robert De Niro – foarte laudabile munca și curajul unui actor de a se apuca de un proiect atât de amplu. Filmul e corect, nu genial, nu tocmai plictisitor, prea lung. Excelent John Turturro, corect Matt Damon, nepotrivită Angelina Jolie. De Niro a anunțat că plănuiește să continue istoria CIA cu încă două filme.

» *I'm a Cyborg, but that's OK* de Park Chan-wook – un film foarte greu de privit pentru că totul sună fals, de la ideea tinerei fete care lucrează într-o fabrică de aparate de radio și care se crede robot, pînă la *lovestory*-ul din spitalul de nebuni.

» *The Walker* de Paul Schrader (prezentat și el în afara competiției) – nu m-a înnebunit revenirea cineastului la trama din *American Gigolo*, filmul mi s-a părut inegal, interpretarea lui Woody Harrelson pe post de *walker* (=insotitor-gigolo asexuat) homosexual mi s-a părut îngroșată. Moritz Bleibtreu era bun, Lauren

FILM

Iulia BLAGA

Bacall era ca obicei excelentă, Kristin Scott Thomas mi-e antipatică din principiu.

» *Notes on a Scandal* de Richard Eyre (prezentat în afara competiției) – elegant, foarte bine scris, excelent jucat (Judi Dench și Cate Blanchett), în așa fel încît nu știi ce e mai bolnavicioasă, pasiunea unei profesoare mature pentru un elev de-al ei sau cea a altei profesoare, și mai în vîrstă, pentru profesoara mai tină.

» *Les Témoins* de André Téchiné – foarte curată și simplă reconstituirea perioadei anilor '80 din Franța, cînd SIDA începe să dea din aripi. Foarte bine scris, cu personaje consistente, foarte bine jucat.

» *Ne touchez pas la hache* de Jacques Rivette – un nou Balzac după *La Belle Noiseuse*, mai lipsit de rafinement și de consistență, dar nu plictisitor. Faină ideea jocului seducției văzut ca un război chirurgical cu bătălii care schimbă scorul. Foarte buni actorii, foarte bună Bulle Ogier care punctează din trei apariții.

» *Goodbye Balana* de Bille August – subiect de largă respirație – povestea reală a ofițerului care l-a păzit 20 de ani pe Nelson Mandela în închisoare, dar tratat foarte conformist, ca pentru un film de televiziune. Joseph Fiennes nu prea are consistență, dar Dennis Haysbert e convingător în rolul de simbol care se desăvîrșește mai mult în umbră.

Restul filmelor nu contează.

PALINDROMAN

Serban FOARJ |

Roșul ușor e rozul iluzor

(Continuare din numărul trecut)

— După ce ăștia au mimat (sau simulat) tot ce se poate, noi trei ce mai mimăm, întrebă Carmen.

— Mimăm un carpen, zise Elisav.
— Mai bine mimăm norul, zise Carmen, care e, oricum, un frate-al Norei.
— Fără calambururi, zise Nora.
— Atunci, să mimăm norul din *Hamlet*, zise Carmen. Eu am s-o fac pe nevăstuica, dom profesor o s-o facă pe cămila, iar pe balena o s-o faci tu, Nora.
— În cazul ăsta, î preferabil să mimăm *Nora* însăși, a lui Ibsen, își dădu cu presupușul Elisav.

— Ntț, zise Nora, să mimăm mimoza.
— *Mimosa pudica*, întări Carmen Carpen.
— Să-l mimăm pe mim mimînd mimoza, o făcu Nora pe subtila.
— *Le mime osa mimer les mimosas*, se auzi francofonizînd domnul profesor

Elisav: *mais, comme il n'était pas assez pudique...*
— Mimizele mai sînt și senzitive, nu numai pudice, i-o ntoarse Nora.
— Cum însă, oare, să mimăm mimizele, stimate domnule profesor, mimă mira-rea Carmen Carpen.

— Printr-un brechtian *Verfremdungseffekt*, se înțelege, mimă profesorul răspunsul.

— *Zerbrechen*, zise Nora, gîndindu-se la Brecht.
— *Unbekannt*, zise Carmen, gîndindu-se la Kant.
— *La chose en soi(e)*, zise Vasile, gîndindu-se la amîndouă.
— Care ar fi sloganul dumneavoastră, ca (virgulă, cum zice neamul prost!) candidat în viitoarele alegeri, zise Nora, fără nicio noimă.

Profesorul Vasile Elisav, convins că era vorba să mimeze o conferință clasică de presă, se gîndi o vreme și răspunse, prin gesturi foarte sugestive:

— Nici populație fără copulație; nici copulație fără populație!
(„Îmi sună a citat din cineva”, își spuse, n paranteză, Carmen Carpen.)

— „Utile dulci”, constată Nora Aron.
— Să imbinăm utilul cu futulul, adăose, ca pentru sine, Carmen Carpen.
— Sau, mai bine, să le imbibăm, o corijă Nora Aron, aproape tandru.
— Nimic mai necesar decît futulul, voltairiză Vasile Elisav.
— Decît superfluul, îl corectară ele.

— Nu credeți, domnule profesor, adăugă, roșind oleacă, Nora, că cel mai imbecil moment într-o peliculă erotică, oricare, e simularea actului sexual?

— Că, preluă repede ștafeta Carmen, e vorba de o farsă indecentă. De ce domnilor nu li se vede sexul?

— Pentru că, vorba lui Cocteau: „c'est la seule chose qui ne sache pas mentir chez l'homme”.

Vasile își aprinse o țigară, cu gîndul la cuțitul imposibil al lui Georg Christoph Lichtenberg: una fără tutun, desigur, căreia-i lipsește, ce?

— Foiță!

(Continuarea în numărul următor)

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

radio
alternativ

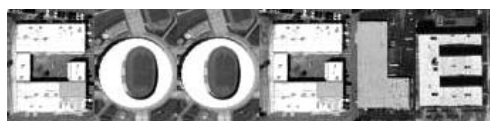
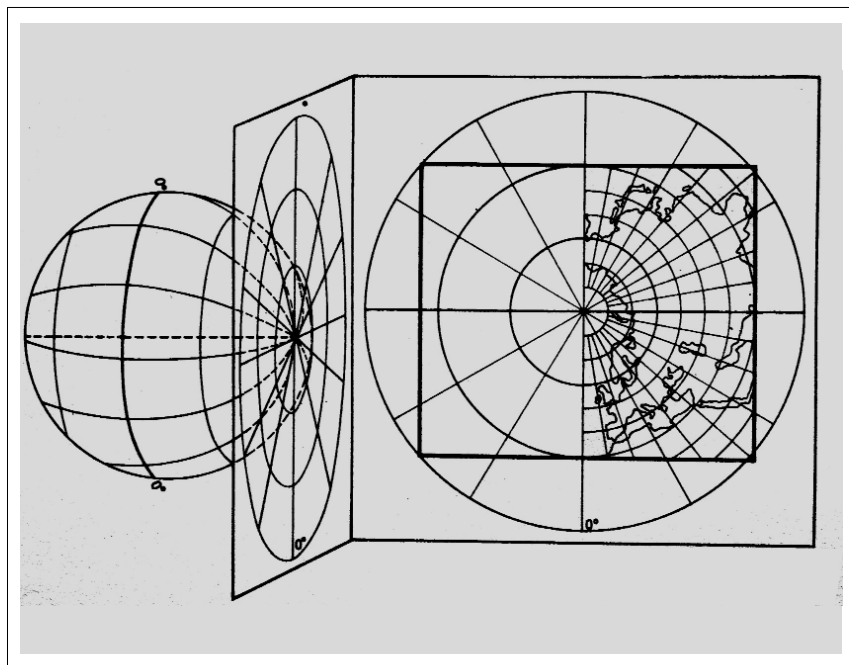
în fiecare zi
de la 15.00, cite
5 minute

marți de la 20.00
(în reluare sîmbătă
de la 13.00),
cite două ore

Cu George Onofrei
și Anca Baraboi

Interesul meu pentru hărți vine din copilărie. La început, pe cînd aveam doar vreo [apte-opt ani, taic\miu a avut curioasa idee s\ m\ nve]e toate]rile [i capitalele lor, de parc\ nu \mi era de ajuns \nv\]atul pe de rost al poeziei *Tat\l meu*, cel care zide[te case... din Abecedar (pe atunci nu [tiam eu povestea cu cealalt\ poezie „Tat\l nostru“..., pentru c\ la noi acas\ seseau \n fiecare s\mb\]t\ revista „Magazin“ [i, o dat\ pe lun\, „{tiin}\ [i tehnic\”).

La opt ani, spuneam pe de rost intr-o clipită toate capitalele țrilor sud-americane, de la Bogota la Caracas, iar despre Wellington, capitala Noii Zeelande, țara mică și bogată de la Antipodi, știam că are un superb stadion de rugby, unde selecționata „All Blacks“ zdrobea în bătaie echipele țării din „Turneul celor 5 națiuni“, pe care și România, pe atunci, le mai bătea pe stadionul Giulești și da-

dea mari speranțe suporterilor români de a fi primită în elita mondială a rugby-ului. Acum, din păcate, situația s-a schimbat. România a „luat-o pe cocoașă“ rușinos, acasă, pe terenul din Parcul Copilului, în fața unui public format din cîțiva angajați ai federației, nevestele și frații jucătorilor, plus doi-trei reporteri de serviciu, de la selecționata Georgiei, care are mai puțin de o sută de jucători legitimați... Rugby-ul este un sport nobil și cu fair-play care nu atrage miliardarii noștri mitocani, primitivi și cu colți de aur scump pentru scurmat pămîntul...

La doisprezece ani am învățat de la profesorul de geografie primele noțiuni de cartografiere, despre latitudini și longitudini, despre cîmpul magnetic planetar și despre mișcarea de rotație în jurul axei sale pe care noi, oamenii, o simțim prin alternanța zilelor și nopților. Cînd am aflat de nopțile și zilele de jumătate de an de la cercul polar, de aureolele boreale și alte fenomene atmosferice, am avut revelația faptului că hărțile cu țări nu reprezintă altceva decît o realitate politică trecătoare (era perioada cînd am început să cumpăr de la anticariat reviste și cărți interbelice), pe cînd Pămîntul era o realitate fizică neschimbătoare. Cînd am învățat la geografie despre raza Pămîntului (6.370km) și cam de cîte ori este mai mare decît Luna, satelitul natural, și de cîte ori este mai mic decît Soarele, în jurul căruia se învîrte, acasă, pe masa din bucătărie, am pus o boabă de mazăre și un pepene (mai țineți minte comparația din manual) pentru a aprecia cu ochii mei cum e cu raportul dintre planeta noastră și steaua

ARTE VIZUALE

Matei BEJENARU

care ne luminează. Poate de atunci am o apreciere pentru ceea ce semnifică mîile, milioanele și miliardele...

Hărțile mele subiective s-au digitalizat

Ca student la Arte, hărțile au devenit pentru mine o proiecție fizică și socio-politică a lumii. Îmi amintesc de lucrarea unui artist care la începutul anilor '90 a realizat o instalație politică cu un plan utopic de modernizare a Albaniei. De fapt, artistul a creat din nisip, pămînt și cartoane o hartă a acestei țări de dimensiunile unei săli de sport, în care puteai pași peste rîuri, sări peste un munte sau acoperi cu palmele sau cu batista monumentul lui Enver Hodja din Tirana.

De aproape un an, de cînd am descoperit Google Earth, nu mai contenesc să zoom-ez prin coltoane și să mă descopăr cite ceva. Hărțile mele subiective s-au digitalizat și, în lupta cu rezoluțiile și cu pixelii, îmi consum explozia de seară din minte cu mîna dreaptă pe mouse și cu ochii ațintiți pe ecran (totul pare OK, e frumos să vezi siluetele oamenilor ce se plimbă pe Wall Street sau în jurul Turnului Eiffel, doar că, dacă vrei să mai observi ce mișcări mai sînt prin Basra, Bagdad sau Guantanamo, vei vedea doar zone bej...).

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Alleng

Astfel îmi spun eu lui Allen Ginsberg, prințul poet al generației Beat, pe care l-am făcut personaj (ironic- [ugub\]) inclusiv în romanul meu *Tricephalos*. În 2005, în America s-au aniversat 50 de ani de la prima lectură publică în San Francisco a poemului *Urlet (Howl)*, unul dintre manifestele generației Beat așturi de *On the Road (Pe drum)* de Jack Kerouac [i *Naked Lunch (Prinzul dezgolit)*] de William Burroughs. „Am văzut cele mai strălucitoare minți ale generației mele distruse de nebunie...”, a [ncepe miticul [i paradoxal whitemanlianul poem *Howl*, vîndut în milioane de exemplare [i primit pe merit cu surle [i tr mbi]e la vremea lui.

Nu arareori esențiali în viața unui creator sînt oamenii pe care îmi înțeleg chiar [i numai prin hazard. În cazul lui Alleng, fatali [i soroci]i au fost Kerouac [i Burroughs, nt\l]i la Universitatea Columbia din New York, apoi genialul infractor Neal Cassady (portretizat în *On the Road* ca Dean Moriarty [i ca Adonis din New York în *Howl*] [i nu în ultimul rînd nebulun inspirat Carl Solomon, nt\l]it de Alleng la Institutul Psihiatric din NYC, unde ambii se g\seau internați. Au mai fost ni[te b\]rba]i aproape nebuni [i isterici (dar iluminați) rimbaldian), a c\ror \nt\l]nirea a fost probabil precum cea dintre Freud [i Jung, la Viena, ns\ \n stil Beat demen]jal.

»Nu arareori esențiali în viața unui creator sînt oamenii pe care îi întâlnește chiar și numai prin hazard. În cazul lui Alleng, fatali și sorociți au fost Kerouac și Burroughs, Neal Cassady și Carl Solomon.

de boem marginal (în plus evreu [i homosexual), Alleng [i \nt\l]ne[te dublul \n Carl Solomon, cu care interpretează roluri dostoevskiene, în timp ce sînt amîndoi internați la ospiciu, pentru comportament rebel, atipic, de outsider. Poate c\ \nt\l]nirea cu Carl Solomon a fost cea generatoare, matricială, a poemului *Howl*, care se ive[te din chinurile facerii unei noi generații, dar [i din vizionarismul nebulunii inspirate care poate emite autentice poezie. Faptul c\ poemul *Howl* a fost dat \n judecată pentru obscenitate nu a făcut decît ca textul s\ devin\ [i mai celebru, avînd [i mai mult impact la public. R\m\ne valid faptul c\ „muzele” lui Alleng au fost ni[te b\]rba]i aproape nebuni [i isterici (dar iluminați) rimbaldian), a c\ror \nt\l]nirea a fost probabil precum cea dintre Freud [i Jung, la Viena, ns\ \n stil Beat demen]jal.

Suplimentul DE CULTURA

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”. Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Colectaj editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncți: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Victor Jalbă

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Cesereanu, Mădalina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Doris Mironescu, Cristi Neagoe, Ana-Maria Onisei, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu. Carte: Luminița Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu. Muzică: Victor Eskenasy.

Dumitru Ungureanu. Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov. Arte vizuale: Matei Bejenaru. Caricatură: Lucian Amari (Jup). Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruța

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333, Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agenții Rodipeț din țară sau oricărui oficiu poștal. Citiții din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipeț.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului și aparținerea autorului, „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de [tri Newsin » Manuscrisele primite la redacție] nu se napolav\

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA

Luiza VASILIU

O lume de vin

Nu-l oare cludat? Adică apare un DVD despre vin sub egida Ministerului de Externe din Franța, iar difuzarea (chiar în scopuri necomerciale) e interzisă în vreo douăzeci de țări. De ce? De ce n-au voie germanii, britanicii, austriecii, belgienii, grecii, suedezii sau ucrainenii să vadă un documentar de două ore despre vin? Probabil, cred eu, pentru că *Mondovino* (Jonathan Nossiter, 2004) ar declara vreo câteva scandaluri diplomatice sau, măcar, ar influența considerabil preferințele cumpărătorilor de vin. Dar România nu se află pe lista neagră, așa că eu am putut vedea documentarul în deplină legalitate.

Am aflat astfel că un vin poate fi rigid sau cizelat, odios sau simpatic, ba chiar înfruntător (care blufează), adică te uimește la început cu o deplinătate a gustului, în apoi te lasă fără nimic, nici o senzație, nici o savoare de după. Am mai aflat că există un fascism al distribuției, o dictatură a notei acordate de criticii de la *Wine Spectator*, care formează gustul mondial (în felul acesta vinul după preferințele consumatorilor californieni – mai *boisé*, mai vanilat. Rezultatul, spun anti-mondialiști, e catastrofal: dispar vinurile autentice, specifice, de *terroir*, în apar marile marci uniformizate, cum ar fi *Opus One* (vinul cel mai bine cotat). Tipi ca Michel Rolland (oenolog la peste 100 de proprietăți din lume) fac legea (și împun gustul propriu, aducând din condei vinuri de pe diverse proprietăți, apoiându-le în „machindule” (cum spun francezii), distrugându-le sufletul. Vinul a devenit un domeniu de luptă între cei care rezistă (eventual în socialități) și cei care colaborează cu inamicul (adică investitorul producător american).

Totuși, *Mondovino* nu are nimic din manipularea (și reaua-voință) a unui *Fahrenheit 9/11* – e un documentar cu muzică bună, cadre filmate cu camera pe umăr, ironie subtilă, cini, mini nesigure, conversații inteligente, tablouri (și mari nobili bătând în liber-cugetători. Din Toscana, trecând prin Bordeaux, realizatorii ajung în America de Nord, în chiar pământul Braziliei și Argentina. Peste tot se face vin, se degustă (și se practică diverse filosofii de viață), se pun la punct strategii de marketing sau se proferează blesteme la adresa mondializării. *Mondovino* trebuie văzut, neapărat, cu un pahar de vin bun la îndemână.

Eul verde

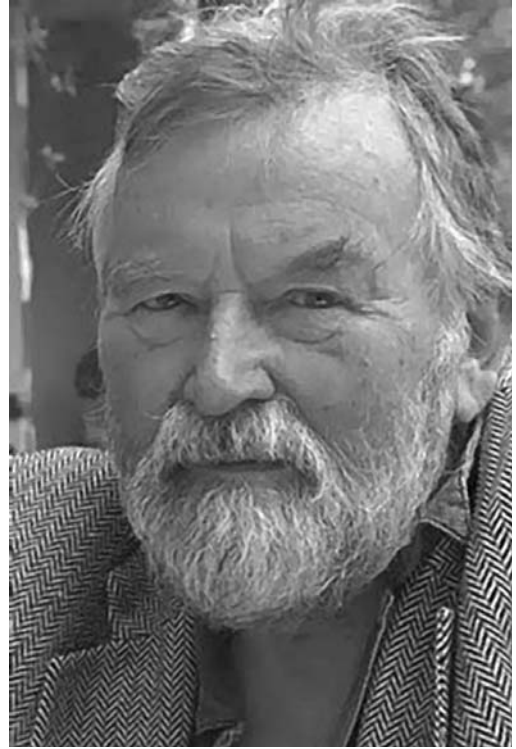
Despre diferența dintre simjire contrafactuală (în care teva cuvinte, esența textului lui John Fowles. Aproximarea de natură nu doar în circumstanțele de suprafață: văzut, plăcut, avut (exploatat). Coborrea în adâncimile pământului cu scopul de a îndepărta tentația imitației. Judecarea interfeței – ca „invenție” contemporană – dintre natural și construit, prin instrumente facile, „beneficiare” ale evoluției tehnologice, însă incapabile să transmită realul lui aici (cu acum. înlocuirea – inclusiv în literatură – a decorului vegetal cu pereții deloc stancoși ai unei clădiri confortabile în urbane. Transformarea omului din observator cu simjire în nealtă a exploatare (deopotrivă exterioară și interioară).

» „Deplasarea noastră cu ajutorul aparatului de filmat în cea mai adâncă junglă africană, peste întinderile arctice sau la zece metri adâncime în mare poate părea un «miracol al tehnologiei moderne», însă ea nu va aduce privitorului mai aproape de realitatea naturii sau de o relație umană veritabilă cu natura reală din jurul lui, după cum lectura romanelor nu te învață să le și scrii.” – John Fowles, *Copacul*

Ana-Maria Onisei

Copacul (Editura Polirom, 2006, traducere și note de Veronica Focșeneanu) nu e nicicum vreun curs adaptat de ecologie, ci o scriere eseistică, din care nu lipsesc elementele autobiografice și pătrunderile metafizice. „Cred că la natură nu se poate ajunge transformând-o într-o terapie, într-o clinică gratuită pentru admiratorii propriilor sensibilități”, spune Fowles. Și de aici derivă construcția întregului demers argumentativ, alternând pasaje de analiză pe fapte științifice, disecații literare („Nu întâmplător, strămoșii romanului modern, care au început să apară în Evul Mediu timpuriu, au avut atât de drept pădurea drept decor, iar căutarea despre temă centrală”, preziviu („Spre sfârșitul deceniului ce vine, mai mult de jumătate din întreaga lume va ajunge să trăiască în orașe și metropole”) și rapoartări personalizate („Nu-mi plănuiesc scrierile așa cum nu-mi plănuiesc plimbările prin pădure”).

În pledoaria aceasta pentru stabilirea unei relații de intimitate exclusivă

văstă cu natura, Fowles trece fiecare secvență de contemporaneitate prin filtrul „verde” al conștiinței proprii existente într-un mediu neartificial. Fiindcă, așa cum pentru a ne dezvolta gândirea avem nevoie de instrumente, nu de produse de-a gata pe care să le ingurgităm mecanic spre digerare, la fel natura așteaptă din partea noastră să fie privită în concretețea și imediatetea ei individuală, alocându-i-se în perma-

nență gradul de mister și de imprevizibil pe care îl are orice lucru viu. Astfel de judecăți, deloc anacronice, dau profunzimea specială a volumului de față. Judecăți ale unui autor care – după ce a „oferit” romane precum *Colecționarul*, *Magicianul*, *Iubita locotenentului francez* ori *Daniel Martin*, *Copacul* fiind publicat în 1979 – și-a permis să prefere, după propriile-i spuse, haosul verde hârtii tipărite.

Fuck the system!

GHID PRACTIC

De la un slujbaș de stat până la cel privat, de la adolescentul miop până la președintele țării, fiecare individ are nemulțumirile lui legate de un sistem anume.

Hai să aplicăm îndemnul Sprite (și să spunem pe bune: fiecare individ care se raportează la un sistem ajunge mai devreme sau mai târziu un luptător de gherilă, un adept al sintagmei: „Fuck the system!”). Să luăm un exemplu minor. Ești slujbaș. Pe la mijlocul lunii observi că nu mai curge pastă din pix, că pe foaia pe care o ai în

față răsucește dăre albe. Te ridici repede de la birou, mergi la Sistem (și-i spui: „Vreau un pix nou! [sta s-a terminat”. Sistemul de stat o să-ți răspundă: „Nașo! De grija pixului nu mai pot eu acum, la c'te am pe cap! Fă-ți dumneata o cerere. Peste o lună o să o aprobe (eul. Apoi cererea va merge la Biroul de Aprovizionare care va da mai întâi un anunț în presa organizată o licitație pentru pixuri. În decurs de trei luni se pot înscrie trei firme care trebuie să dovedească printr-un dosar substanțial că nu au datorii la

Stat. Tu așteaptă, așa se reglementările”. Sistemul privat îți răspunde: „Băi, da! Tu acum te-ai trezit?! De ce n-ai anticipat că o să-ți se termine pixul? Trece-l în bugetul pe luna viitoare (și cum plănuiești să faci? Așteaptă licitația? Bugetul pe luna viitoare? Într-un caz, în celălalt, Sistemul te forțează, cu presiuni diferite, să-ți cumperi pix din banii tăi. În jurul tău gata.

Problema apare atunci când vrei să depășești stadiul de a nuja sistemul (și

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin L | Z | RESCU

să-ți schimbi pe ici pe colo, prin punctele esențiale. Cunoaștem cu toții oameni care vor să schimbe CNCIS-ul, AER-ul, CNC-ul, CNA-ul, USR-ul, CRP-ul, DNA-ul, Parlamentul, Guvernul (și Constituția). S'nt uluți cum mai toți revoluționarii nu cunosc că teva reguli elementare – atât de limpezi, cât și aproape truisme – pentru a schimba sistemul:

a. din interior:

» să nu fii [antajabil de sistem („Vrei pix? Comentezi? Dar îți aduci

aminte când ai furat un pix (și l-ai dus acasă? Ciocul mic!);

» să fii util sistemului (și să-ți poți [antaja tu cu asta („Dacă nu-mi dai un pix în clipa asta, demisionez”);

b. din exterior:

» să creezi un sistem alternativ („Pixuri la toată lumea, de la mine, fără număr!”).

Cine nu pricepe aceste truisme e doar un mare njuț.

ISSN 1584-8272

